kaynak

BALIKESİR HALKEVİ

DÖRDÜNCÜ YIL 47

19 Birinci Kânun 1937

Sayfalarımız devriminin ve Halkevlerin çizdiği derin ve geniş anlamının içine giren bütün yazılara açıktır.

İÇİNDEKİLER

Tasarruf ve yerli malı haftası		Ziya Günöz
İlyas Paşaya dair		Kâmil Su
Karamani Mehmet efendi		K. K. Akpınarlı
Verem		Dr. Kadri Yetkin
Yazma kitaplar		K. K. Akpınarlı
Dev Karıları		Osman Balkır
Ant içtim		Fethiye Orbey
Ömrümden süzüldünüz	(Şiir)	Fethiye Orbey
Tegmen Cevat		M. Emin
Noktûrun	(Şiir)	Halil Sezai
Batıya doğru	(Şiir)	A. R. Hıreal
Ülkü yolcuları		K. F. Ozan
Karanlık gece		Mualla
Türk gençliğine	(Şiir)	Orhan Ülkülü
Atatürk ve istiklâl	(Şiir)	Ziya Özçam
Mutlu sana	(Şiir)	Vahdet Başaran
Efem	(Şiir)	Leman Çiçekdağ
Gece ve Ay	(Şiir)	Osman Balkır
Şubat	(Şiir)	Niyir
Sonbaharda batı	(Şiir)	Leman
Annelere hitaben	(Şiir)	S. Işıktaş
Balıkesir lisesi	(Şiir)	Selçuk
Kızıl Sular diyarı	(Şiir)	O. Balkır
Köyüm	(Şiir)	Salih Vecdi Bora
Oğlumla konuşmalar		İ. H. Akay
Atalar Sözü		Sabur Şahin
Namık Kemal gecesi		Mükerrem Kâmil Su
Namık Kemale	(Şiir)	Orhan Ülkülü
Namık Kemale	(Şiir)	Sırrı Çoruh
Yusuf Fakih		K. K. Akpınarlı

İl Basımevi — Balıkesir

İYESİ
T. F. SILAY

kayaak

Yayın Direktörü
ABDİ
Agabey Oğlu

Balıkesir Halkevi Aylık Dergisi

SAYI: 47 | 19 . 12 . 1936 | YIL: 4

Tasarruf ve Yerli Malı Haftası.

İktisat ve yerli malı haftası içindeyiz. Kısa bir zaman içinde verilen iktisat terbiyesi, tasarruf ve yerli malı haftası, hislerimiz, düşüncelerimiz üzerinde çok müessir oldu.

Millî terbiye, ahlâki terbiye kadar mühim olan iktisadî terbiyeyi hiç bir zaman gözden uzak tutamayiz.

Biz hazırını yiyen, iki tarafına borç eden müsrif bir babanın torunları değil yarını düşünen, ve bugünden yarını hatırlıyan Türk Cumuriyetinin çocukları, gençleri ve büyükleriyiz.

Kalbimizde, ruhumuzda, benliğimizde millî varlığa karşı duyduğumuz sevgi kuru bir sevgi değil istihsal hayatta, emin hayatta, günlük hayatta canlandırdığımız işlere başardığımız muvaffakıyetlere dayanan bir sevgidir.

Biz tasarrufun ve yerli malı kullanmanın millî bir ödev olduğunu bilenlerdeniz. Yerli malı kullanan, yarını düşünen ve beş on kuruşunu bir yere biriktiren bir adam milliyetçi bir adam demektir. Çünki sonunda cemiyete yük olmamayi ve millî serveti köklendirmeyi biliyor demektir.

Bilhassa çocuklarımızı bu yola sevketmeğe ve iktisadî bir terbiye verme: Onların selâmeti ve atisi için mecburuz. Bol para bulan ve çok müsrif olan çocuklar çabuk bozulurlar. İsraf çocuğa gibir, gurur, azimet, tefahür meyillerini kuvvetlendirir. Hayata karşı mukavemetlerini azaltır. Her istediği yerine gelen çocuk hayatın güçlükleri, mukavemetleri karşısında çabuk sendeler, sarsılır ve çabuk yıkılır.

Çocuklarımızın terbiyesini ve atisini düşünürsek onu bugünden tasarrufa alıştırmalıyız. Ve onlarda tasarruf ve yerli malı kullanma idealini her günkü hayatımızla aile tasarrufile tahakkuk ettirmeliyiz. Tasarrufun millî varlık için ne yüksek bir hazine, çocuklarımızın atisi için maddî ve manevî ne emin bir yol olduğunu bilelim tasarrufa ve yerli mallarına kıymet verelim.

Ziya Günöz

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

İlyas Paşaya Dair.

Yazan: KÂMİL SU

İlyas paşa Osmanlı tarihinin meşhur simalarından biridir. Şahsiyeti, bulunduğu muhtelif memuriyetleri ile devlete karşı olan isyanı hakkında Esat Âdil Müstecaplının Kaynak mecmuasının bir ve ikinci sayılarında kıymetli bir etüdü intişar etti. Eset Âdil bu yazısında, İlyas paşanın Balıkesirli olduğunu yazıyorsa da bununla doğduğu yeri tam tesbit etmiş olmuyor. Paşanın Balıkesirli olduğu iddiası, doğduğu kaza ve köyün ifadesi ihmal edildiği takdirde, doğrudur. İlyas paşa Somanın Fidanlı köyünde doğmuştur. On birinci hicret yüzyılında Somanın Balıkesire tâbi olduğu nazarı itibara alındığı takdirde ve doğduğu kaza ve köy zikredilmiyerek, sadece Balıkesirlidir denilmesi mümkün ve doğrudur. İlyas paşanın Fidanlı köyünde doğmuş olduğunun zikredilmeyişini ihmalden ziyade bu köyde doğmuş olduğunun bilinmeyişinden ileri geldiği kanaatindeyim. Nitekim Balıkesir büyüklerini tetkik eden Bay İsmail Hekkı da İlyas paşanın doğduğu yerin Balıkesir olduğunu zikretmekle iktifa ediyor. Halbuki 1136 tarihli mahkemei şer'iye sicillerinde İlyas paşanın Soma kazasının Fidanlı köyünde doğduğuna dair açık malûmat var.

Bay Esat Âdil ayni yazısında İlyas paşanın babasını Solak sınıfına mensup Maden ağa olarak gösteriyor. Bay İsmail Hakkının eserinde de bu isim Maden ağa olarak kaydedilmiştir. Bizim bulduğumuz vesikada ise bu ismin Mehmet ağa olduğu görülüyor ki bunun daha doğru olacağı kanaatindeyim. Çünkü İlyas paşanın dedesi olan Recep ağanın oğlunun adını kendisine daha munis gelmesi lâzımgelen «Mehmet» olarak koyması akla yakın geliyor. İlyas paşanın annesi Ayşedir. Paşanın Mustafa adında Manisada oturan bir de kardeşi vardır.

Burada İlyas paşanın şecresini tetkik etmek niyetinde değiliz. Esasen bunu yapabilmemize imkân verecek elimizde vesika da yoktur. Ancak, İlyas paşaya ait Balıkesirdeki binalardan bahsederken bilmünasebe doğduğu yeri, babasının ve dedesinin adlarını zikretmeği faydadan uzak görmedik.

İlyas paşa hicri 1041 tarihinde katledilmiştir. [1] Balıkesirde mevcut bütün emlâki Belkıs adındaki karısından olan büyük oğlu Ahmet beye diğer küçük oğlu Mehmet beye ve kızı Hatice hanıma [2] intikal etmiştir. Bu emlâki arasından paşanın adı ile anılan han Miriye ait olmak üzere padişah tarafından zaptettirilmiştir.

İlyas paşanın Balıkesirde bir köşkü, bir hanı, yağhanesi ve bir çok da dükkânları varmış Bugün bunların hiç birinden eser yoktur. Hepsi yıkılmış ve yerleri kaybolmuştur. Maamafih mahkemei şer'iye sicilleri arasında bulduğumuz bazı vesikalar bu binaların nerelerde ve ne şekilde olduklarını bize öğretecek kadar malûmatı ihtiva etmektedirler.

1050 tarihli bir vesikaya nazaran İlyas paşanın bütün emlâkine kızı Haticenin kocası Rıdvan ibni Abdülmenan vekili şeridir. Bu emlâk ve akarların tescili için mahkemeye vukubulan müracaat üzerine bütün emlâk ve akarlar mahkeme sicillerine kaydediliyor. Sicil defterinin bu kısımlarının fareler tarafından yenilmiş olmasına rağmen sağlam kalan cihetlerinden

[1] Kaynak mecmuası sayı 1 S: 10

[2] Hatice hanımın mezar taşını Garipler mezarlığında görmüştüm. Şimdi yeni mezarlığa kaldırıldığını sanıyorum.

bu emlâkin nerelerde bulundukları ve nelerden ibaret olduğu anlaşılıyor.

Paşanın Hacıgaybi mahallesinde iki katlı, on odalı bir evi vardır. Güzel bir divanhane ile şehneşin, ahır ve meyva ağaçları kaplı bir avlu aksamını teşkil etmektedir. Ayrıca evin bir mutfak ile su kuyusu ve fırını da vardır.

Ayni mahallede paşanın bahçeli bir köşkü de bulunuyor. Bu köşkün zannıma kalırsa yukarıda bahsettiğimiz evine bitişik olacak Bundan başka paşanın şehrin muhtelif yerlerinde yağhanesi, han, dükkân ve kahveleri olduğu anlaşılıyor.

Yağhanesi İshak baba tekkesine bitişik olarak gösteriliyor [1] Bostan çavuş evkafından olan muallimhaneye bitişik olarak yirmi kadrr saraç dükkânından bahsediiyorki bu dükkânların bulunduğu yerler şimdiki paşa hamamı civarı olacak. Paşanın bir de medresesi varsa da bulnnduğu yeri tayin edemedik.

Hanına gelince: On birinci hicret yüzyılında Balıkesirin en güzel ve en büyük hanıdır. 1053 tarihli vesikada bina arşını ile bin iki yüz arşın boyunda olduğu zikredilen bu hanın altlı üstlü olmak üzere yetmiş iki odası vardır. 1148 tarihli diğer bir vesikada bu hanın içinde «Erdilek» adında bir mescidden bahsedilmektedir. 1053 tarihli vesikada böyle bir mescidden bahsedilmediğine göre bu mescidin, hanın içine, sonradan yapılmış olması muhtemeldir. 1148 tarihli bir vesikada Balıkesirde bir Erdilek zade mescidinden bahsediliyorki bu mescidin İlyas paşa hanındaki mescidin aynı olacağını zannediyorum. Bu mescid Erdilek zade adında biri tarafından 1053 tarihlerinden sonra, hanın içine yaptırılmıştır. Bu gün ne hanın ve ne de mescidin bulunduğu yer malûmdur. Ancrk Salâhaddin mahallesinde olması çok kuvvetlidir.

[1] İshak baba için Kaynak mecmuasındaki Yatırlar başlıklı yazımıza bakılsın.

Han İlyas paşanın sağlığında ve belkide Balıkesirde bulunduğu zamanlarda yapılmış olacak. Mimarî kıymeti olduğu iddia edilemez; çünkü bu iddiaya yer verecek bir vesika olmadığı gibi yukarıda söylendiği üzere handan eserde yoktur. Yapıldığından on beş sene sonra tamire ihtiyaç gösterdiğine bakılırsa kârgir, sağlam bir bina olmadığı da iddia edilebilir. Filhakika 1053 tarihli vesikada tamir edilmek istenildiğinden bahsedilmektedir. Bu vesikayi yazımıza ekliyeceğimizden hanın nerelerinin tamire ihtiyaç gösterdlğini ve tamir için ne kadar para ya ihtiyaç olduğu oradan görülebilir.

On birinci ve on ikinci hicret yüz yıllarında İlyas paşa hanından başka hanlar da vardı. Bilhassa bunlardan en mühimleri Eskikuyumcular mahallesindeki Hüseyin paşa hanı ile Hadım Mahmut ağanın yaptırdığı Timür han, Esseyid Mustafa çelebinin bina ettirdiği han ve Hacı Halil hanıdır.

Vesika: I

İlyas paşa hanına gelen emri şerif suretidir.

Akza kuzatil müslimin evlâ vilâtil muvahhidin madenil fazli vel yakin varisi ulümül enbiyaü vel mürselin huccetil hakku alel halkül ecmain el muhtassü bimezidi inayetil mülkül muin mevlâna Balıkesri kadisi zeyyedel fezailühü tevkii refii humayun vasil olucak malûm olaki bundan akdem katil olunan İyas paşanın Balıkesride bina eyledügu hanı kimesnenin vakfi ve mülkü olmayup canibi miriye ait ve raci iken bazı kimesneler fuzuli bilâ temessük zabt ve mahsülün ahzü kabz eyledikleri ilân olunmağın imdi bilfiil Mihaliç hasları emini olan kidvetül emasilü vel akran manav Mehmet zeyyede kaderuhu mübaşeretile hanı mezbur tarafı miriden zabtü tasarruf ve vaki olan mahsülü miri için ahzü kabz ettirilmek babın

fermanı âlişanım sadır olmuştur. Buyurdumki kükmü şerifimle mumaileyh manav Mehmet zeyyede kaderuhu vardıkta bu bapta sadır olan fermanı saadetim üzere amel idüp dahi senki kadimişim mubaşiri mumaileyh ile zikrolunan hanın üzerine varub el'an kimler zabt iderler ve kaç ocaktır sıhhati üzere sicil ve huccet ettikten sonra tarafı miriden mubaşiri mumaileyh manav Mehmet zeyyede kaderuhuya zabt ve tasarruf ve vaki olan mahsülünü miri için ahzu kabz ettirdüb ahari dahlü taarruz ettırmeyesiz şöyleki bazı kimesneler hanı mezbur bizimdir şer'i temessüklerimiz vardır deyü dava ederler ise hanı mezburu mubaşiri mumaileyhe zabt ettırdüb o makuleleri asitanai saadetime havale eyleyesinki divanı humayunumda ahvalleri şer'le gör'üle ve senki mübaşiri mumaileyh manav Mehmet zeyyede kaderuhusun bizzat kalkup zikrolunan hanın üzerine varub marifeti şer'le zabt ve tasarruf eyleyüp ne minval üzere olduğu huccet ettirdüb asitanei saadetime gönderesin zinhar ihmal ve müsahele (müsamaha) eylemeyesin şöyle bilesiz alâmeti şerife itimat kılınız. Tahriren fil yevmiessani şehri cemaziyül ahar sene ihda ve hamsine ve elf. 1051

Bimakamı Kostantaniyetil mahruse

Vesika : II

İlyas paşa hanı

Balıkesride vaki İlyas paşa bina eylediği hanı miri tarafından işbu bin elli üç zilhiccesinin gurresinde iltizamında olan Sefer bey bin Abdullah nam kimesne meclisi şer'i şerife gelüp takriri kelâm ve tabiri anil meram edüb hanı mezburun bazı yerleri harab olub tamir ve termime eşeddü ihtiyacü muhtac olmuştur. Canibi şer'den üzerine varılub keşfi tahrir olunub tamir ve termim olmasın talep ederim dedikte kabli şer'... kâtibül huruf Mehmet efendi ev üstat mimarlarından elhaç Mehmet ve zeyli kitapta mesturül esami olan bigaraz müslümanlar ile irsal olunub mahallinde filhakika hanı mezburun fevkanî ve tahtanî yetmiş iki bab odası olub birinin kapusu ve penceresi olmayub iki yüz akçe ile ancak olur ve fevkanî olan kenifinin dört bab meramete muhtaç iki yüz akçe ile ancak olur ve cümle odaların önüne meramat için tahta ve çivi ve üstadiye sekiz yüz akçe ile ancak olur ve tahtanî olan kenifi mahalline vaz' olunmamak ile kadimden harab olub tamir olunur ise on bin akçe ile ancak olur ve ahurunun bazı yerleri su inmek ile harab olub tamir olunur ise dört bin akçe ile ancak olur ve kapusunun merematı yüz akçe ile ançe ile ancak olur halâ içinde olan — çıkmak olursa dört yüz akçe ile ancak çıkar cem'an on beş bin dokuz yüz akçe ile ancak tamir ve termim olur deyü tahmini sahih ve muhammin ve tahmin ettikten sonra hanı mezburun tulû ve arsası bina arşını ile bin iki yüz arşın olup eğer taş kaldırım olmak olursa bin iki yüz araba taş ile ancak olur beher arabası onar akçeye ve üstadiye üçer akçe arşını ki cem'an on beş bin akçe ile ancak olur deyü tahmini musahhah ile muhammen tahmin edüp mahallinde keşfü tahrir olunub mevlânayi mezbur badehu meclisi şer'e gelüb vuku üzere haber vermegin ma hüvel vaka' bittabep ketb olunub yedi talibe vaz olundu.

fi zilhicce 3 sene 1053

Vesika: III

Vechi tahriri huruf oldur ki

Berati şerifi alişan ile mutasarrıf olduğum medinei Balıkesride vaki Timur hanı dimekle maruf merhum ve mağfurunleh hadım Mahmut ağa bina eylediği vakıf hanın dahil babında olan fevkanî ve tahtanî odaların ve ahurının bin yüz dört ramazanı şerif gurresinden sene tamamına değin varınca otuz beş esedi kuruş icara ile isticare talip olan hafizüttemesük esseyidi Mehmet çelebi nam kimesneye vechi meşruh üzere bin yüz dört ramazanil mübarek gürresinden bir sene tamamına varınca otuz beş kuruş icare eylediği on beş kuruş berveçhi peşin baki yirmi kuruş sene tamamına varınca eda etmek üzere icar oldahi vechi muharrer üzere isticar kabul etmegin işbu vesika tahrir ve yedine ref olunup vakti hacette ihticae ide fi 1104

Vesika : IV

Nişanı şerif âlişan hukmü oldurki:

Balıkesri dahiliyesinde vaki İlyas paşa hanı dervnunda Erdilek mescidi şerifi vakfının yevmi iki akçe vazife ile nazırı olan Ahmet fevt olup yeri hâli ve mahllü kalmağla yerine işbu rafii tevkii refiişsani hakanı Süleyman halife her veçhile lâyık ve mahal ve müstahak olmağın mütevefa mezburun mahlulünden tevcih olunup yedine berati şerifim verilmek babında inayet reca etmegin vechi meşruh üzere sadaka edüp bu berati humayunu verdim ve buyurdum ki badelyevm mezbur Süleyman halife varub zikrolunan mescidi şerifin nazırı olup hizmeti lâzimesin mer'i ve müeddi kılındıktan sonra yevmi iki akçe vazifeye mutasarrıf olup vakıfin ruhu ve devamı devletim için düaya müdavemet göstereler şöyle bilüp alâmeti şerife itimat kılalar. Tahriren fi evahiri receb sene semane ve erbaine ve elf: 1148

Yatırlar üzerinde araştırmalar:

Karamanî Mehmet Efendi

K. KÂNİ AKPINARLI

Balıkesir ve civarında bulunan yatırların hemen hepsinin ne tercümei hallerini sahih olarak biliyoruz Ve nede bunlar hakkında şimdiye kadar doğru bir şey yazılmıştır.

Bundan bir müddet evvel, kıymetli çalışmalarile bir kaç yatırımız hakkında, mahkemei şer'iye sicillâtı kayıtlarından vesikalar bularak neşreden Kâmil Su, bazı karanlık cihetleri bütün açıklığiyle meydana koymuştur.

Yine bundan bir müddet evvel Kaynak sahifelerinde «Balıkesirde yatırlar» başlığı altında uzun bir yazı çıkmıştır. Bu araştırma yazısı pek mahdut me'hazlara ve halk arasında söylenen rivayetlere istinad ettirilerek yazılmıştır . Binaenaleyh , bu yazı bize müsbet ve açık bilgiler vereceği yerde bil'âkis o yatırlar hakkındaki karanlık perdeleri bir az olsun kaldıramamıştır . Meselâ « Balıkesirde yatırlar» yazısında «Karamanî Mehmet efendi» hakkında verilen malumat bu kabildendir. İbrahim bey Camisi karşısında ve etrafı demir parmaklıklarla çevrili türbede yatan bu yatır gûya meşhur alimimiz «Birgivî Mehmet efendi» nin hocası imiş. Bu malumat yanlıştır. Bu kerre mahkemei şerîyye sicillâtı kayıtlarında «Karamanî Mehmet efendi» hakkında bulduğumuz bir kaç vesika «Balıkesirde yatırlar» yazısındaki malumatı cerh ediyor. Şimdi «Balıkesirde yatırlar » yazısında verilen malumatla mahkemei şer'îyye sicillâtı kayıtlarında olan malumatı karşılaştıralım.

«Balıkesirde yatırlar» yazısında «Karamanî Mehmet efendi» , «Birgivi Mehmet efendi » nin hocasıdır deniyor Halbuki « Birgivi Mehme efendi» dokuzuncu hicrî asır nihayatlerine doğru yaşamış bir alim olup « Karamanî Mehmet efendi » ise (1050 - 1104) senesinde yaşamıştır. «Karamanî Mehmet efendi» nin ne zaman doğduğunu ve nereli olduğunu kat'i olarak bilmiyoruz. Buna mukabil (1103) ve (1104) tarihli mahkemei şer'îyye sicillâtı kayıtlarında yıldırım camii vaizi ve memleketin reisi uleması olarak gösterilen Karamanî mehmet efendi o tarihlerde sağ olduğuna göre her halde (1050) hicrî yılında doğmuş olduğunu - kat'iyetle değil - büyük bir ihtimalle kabul edebiliriz. Binaenaleyk sicilât kayıtlarını esas olarak göz önünde bulundurduğumuz zaman şu neticeye varmış oluruz. «Birgivi Mehmet efendi» ile «Karamanî Mehmet efendi» arasında (130) küsûr senelik oldukça uzun bir zaman farkı olduğunu görürüz .

Karamanı Mehmet efendi hakkında sicillât kayıtlarında görüldüğü gibi güya şehir dahilinde bazı sui halleri ile reisul ulemalıktan azli ve fitne ve fesada mübaşeretle ittihamı ve tekrar reisül ulemalığa nasb ve tayin edildiğine dair vesikaları aynen aşağıya koyuyoraz. Bu vesikalardan da anlaşılacağı üzere «Balıkesirde yatırlar» da verilen malumatla mahkemei şer'îyye sicillâtı kayıtlarında bulunan malumat arasındaki tezat meydana çıkmış oluyorki bu da «Karamanî Mehmet efendi» hakkında bilinen yanlış malûmatı aydınlatmış oluyor.

Vesika — I

İzzetli Balıkesride naibüşşerîa olan efendi huzurlarına badesselâm inha olunurki Balıkesrîde yıldırım vaizi olan karamanî Mehmet tarafımdan reisi ulema nasb

olunmuştu bazı sûi halin istimaımız olmağla azl edilmiştir mektubumuz vusulünde tenbih eylıyesın hususu mezburun müdahale eylemiye şer'an ulemaya hapis ve tazir lâzım geldikde naibi şerife yedile ola ehli örf asla mudahale eylemiye ve mezbur Karamanî dahı yedi veçhile müdahale eylemiye eğer mütenebbih olmaz ise bu tarafa ilâm oluna vesselam

Ezafül - idad Hasan imamı şehri yari halâ (1103) tarihli defterden

Vesika — II

Şerifi alişan samii mekân sultanı tuğrayı garrayı. ... (iki kelime okunamamıştır) oldurki efdalı kuzat kuzatel - müslîmin bil'fiil imametim hizmetinde olan mevlana Hasan zübdeti fezailı dergâhı muallama mektub gönderüp Balıkesrı kazasında sakın ulema ve hutaba ve eimme ve muezzi in ve talıbi ilim zümrelerinin bihasebişşer icab eden umurlarının hıfz ve hirasetine reisil ulama olan Mehmet ref'olunup suleha'dan olup kasabai mezburede vakı merhum ve mağfurunleh yıldırım han gazi bına eylediği camii atikde şeyh olan rafii tevkii refiuşşanı hakani kidvetül - ulamael muhakkakin mevlana şeyh Mehmet zeyyede ilmehu mahal ve müstahakdır diyu tevcih olunub beratı şerifim verilmek babın da inayet ricasına arz itmeğin mucibince tevcih idüp beratı saadeti emat ve hücceti gayayi verdim ve buyurdumki badelyevm mumaileyh varub Kasabai mezburede reisülulema olup hizmeti lazimesin bi- kusur mer'i ve müeddi kıldıkdan sonra olbabda ref'olunan mezbur Mehmet ve tarafı ahardan bir ferd manî ve dafi olmayıp dahlü taarruzu kalemiye şövle bileler alâmeti şerife itimad kılalar tahriren fi evasıtı şabanül - muazzam elseneti selâse ve miete ve elf.

Elmakamı Edirnetü elmahrus

Vesika — III

Reis hakkında olan fermanı şerifi alişandır ve imamı sultanîmektubu suretidir.

İzzetmeab şeriat nişab Balıkesri Kazasından naibüşşer olan efendi badettahiyye vetteslim inha olunurki tahtı hükûmetinizde karamanî şeyh Mehmet kimesnenin yedine eslâfımızdan reisi eimme ve hutaba olmak üzre mektupları olmağla biz dahı mektup vermedik badehu cemiyet ve fesadları îlâm olunmağla mezkuru ve sairini def ve bir dahi reis tayin olunmayub hapis ve taziri hakimüşşer olanlar itmek üzerin mektub tahrir ve irsal olunmuştur cemiyet ile azlı kabul itmeyüb ben berat ve emir ile nasb ve tayin olundum diyu taallül ve fitne ve fesada mübaşeret itmekle tekrar mektub tahrir ve irsal kılındı şeref vusulünle me'muldurki merkum şeyh Mehmedi mahkemei şerifeye davet ve yedinde olan mektubları bu tarafa irsal ve badelyevm ulama..... olanları ehli örfe ve merkum şeyh Mehmede müdahale ittirmeyüb men ve def buyurasın evahiri cemaziyel'ula 1104

El mahlasül- fakr Hasan Elislâm -ussultani hala

Vesika — IV

Balıkesri Kazasında naibüşşer olan mevlana zeyyede ilmehu tevkii refii humayun vasıl olıcak malum olaki Kazai mezburda sakını mukaddema reisi eimme ve hutaba nasb olunan Karamanî Mehmet nam kimesnenin cemiyet ve fesadı îlâm olunmağla mezburu ve sairini def ve bir dahi reis tayin olunmamak üzre men olunmuşken mezkûr cemiyet ile azli kabul itmeyüp ben berat ve emir ile nasb e tayin olundum diyu taallül ve fitne ve fesada mübaşeret itmekle mezkûr şeyh Mehmedi mahkemei şerifeye davet ve yedinde olan mektuplarını bu tarafa irsal ve badel yevm ulema (bir kelime okunamamıştır) olanları ehli örfe ve mezkûr şeyh Mehmede müdahele ittirmeyüp men ve def eyliyesin diyu âlemül - ulamael - mütebahhirin rumeli Kazaskerliği payesi olup imametim hizmetile olan mevlana Hasan edamallahu taalâ fezaile tarafımdan mühürlü mektub mucibince amel olunmak emrim olmakdır buyurdumki hükmü şerifim vusul buldukda bu babda sadır olan fermanı celilül - kadrim ve mevlanayi müşarünileyhin tarafımdan verilen mühürlü mektup mucibince amel idüp hilâfına rıza ve cevaz göstermiyesin şöyle bilesin alâmeti şerife itimad kılasın tahriren fi cemaziyel ahar elseneti erbaa ve miete ve elf.

Bimakamı Edirnetülmahruse

VEREM.

Dr. KADRİ YETKİN

— VI —

Genel Hıfzısıhhat şartlarına riayetsizlik Hıfzısıhhat şartlarına riayetsizlik, geniş bir sahada, veremin zuhur ve inkişafını hazırlar. Temiz havadan bol ziyadan mahrum, karanlık ve rutubetli evlerde, güneş girmeyen, basık tavanlı, dar odalarda oturma ve kalabalık bir halde yaşama veremin patlak vermesi için en uygun hallerdir. Verem ve veremden ölüm bu gibi yerlerde üç misli fazladır. Okullar, endüstiri merkezleri, daireleri, kışlalar gibi kalabalık yaşanılan sıhhata aykırı bir halde oluşları, derecede havalandırılmamaları ve güneşlendirilmeleri böyle muhitlerde yaşıyanlar arasında veremin bulaşmasını ve hastalığın sık sık baş göstermesini hazırlar.

Vereme karşı istidat

Veremin irsi viladi bir hastalık olmadığını bir ev, bir aile intânı olduğunu öğrendik. Gerçi çocuk verem olarak doğmıyor, acaba verem olmağa müstanit olarak mı doğuyor?. Çocuğa irsen verem geçmemekle beraber bir istidadda geçmiyormu?.

Bu mühim mes'ele henüz kat'i bir surette hal edilememiştir. Bilginlerin bir çoğu, hastalık irsen intikal etmediği gibi vereme müsaid bir zemin, bir istidad da intikat etmediği fikrindedirler. Bu kanaatta olanlara göre; veremli bir ananın çocuğu, sağlam bir anadan doğan çocuk gibi sağlam olarak doğar. Vücut teşekkülâtı, boyu ağırlığı normâldır. Kusursuz olarak doğar ve sıhhat içinde yaşar, kuvvetli ve gürbüz olur. Yalnız doğar doğmaz anasından ayrılmak ve intan yuvasından uzaklaştırılmak şartile.

Veremli anaların vaktından evvel doğurmakları yalnız veremin pek ileri derecede olduğu ve şiddetli seyrettiği vak'alar da görülür Bu vak'alar haricinde çocuk normal doğar. Mahmul olduğu irsiyet normal şekilde büyümesine mani olmaz, Verem olmağa, sağlam ana ve babanın çocuklarından fazla bir istidad göstermez. Mukavemeti sağlam çocuklardan noksan değildir. Meselâ, veremli bir ananın çocuğunun, aynı mikdar verem basili karşısında, gösterdigi müdafaa, sağlam bir ana çocuğundan daha az değildir. Başka sebeplerle de veremlilerin çocuklarında görülen ölüm vukuatı, sağlam aile çocuklarından fazla değildir.

Bu iyi ve müsaid kanaatlara mukabil diğer bilginlerin düşünceleri kötüdür. Bunların kanaatlarına göre veremli aile çocuğu zayıf, nahif, cılız, soluk renkli, kansız mecalsız, dar ve basık göğüslü, fırlak omuzlu olur. Bütün olmağa müstaid bir halde bulunur ve ilk fısatta kolaylıkle vereme yakalanır.

Bu iki değişik kanaatın ortasını kabul etmek en doğrusudur. Bazı uzviyetlerde vereme yakalanmak için azçok bir hassasiyet ve kabiliyetin mevcudiyetini kabul etmek lâzımgelir. Daha doğrusu hastalığın inkişafına müsaid uzviyetler vardır. Bazı aileler vardırki bütün hıfzısıhhat tedbirleri tamamile tatbik edilmesine rağmen bu ailelerin efradında verem sık sık baş göstermekte ve oldukça vahim seyretmektedir. Yine bazı aileler vardırki efradı arasında sık sık menenjit veya belkemiği veremi veya kalça mafsalı veremi görülüyor. Bazı ailelerde ise ciğer veremi vak'aları hemen daima muayyen bir yaşta vukua gelmektedir.

Veremli ebeveyinden doğan ve sırayetten masun kalabilen çocukların istikbali pek pürüssüz telâkki edilmemelidir. Eski alimlerin kabul ettikleri gibi veremli aile çocuklarında azçok doğuştan bir kusur vardır ufak, cılız doğarlar, hastalıklara karşı mukavemetleri azdır. Ruhî ve maddî bazı karakterlerin ecdadtan ahfada intikali vaki olduğu gibi ana ve babada bir verem yuvasının oluşu büyeyza ve hüveyni menevi üzerinde bir tesir yapabilir. Ananın hastalığı cenin üzerinde bazı akisler husule getirerek uzvî kabiliyetlerini ve hasletlerini tadil edebilir. Çok uzun süren veremin seyri esnasında bir çok değişiklikler olur. Hastalık zaman zaman faaliyete geçer, vakıt vakıt sükûnet bulur bazan gizli bir mahiyet, bazan de pek aşikâr bir şekil olır. Bunun için veremli, hastalığın şekil ve safhasına göre, çocuğa kendi mukavemet ve mukavemetsizlik halını nakledebilir. İrsi intikal, hal ve vaziyete göre, bazan istidad şeklinde, bazan de mukavemet şeklinde olur.

Mamafifh, çok vakit, özel bir surette hazırlanmış, müstaid bir zemine lüzum de yoktur. İlk bulaşma veremlinin yaşadığı muhitte ve bilhassa havasız, güneşsiz ve kalabalık yaşanan bir yerde olur. Sonraki arızaların patlak vermesine, yaşayış tarzının intac ettiği şekilde zemin mukavemetinin değişmesi sebep olur.

Noksan besleme, fena itiyadlar, sefahete ve içkiye düşkünlük, yorğunluk, yekdiğerile karışır, birleşirler, yaşda uygun düşer, nihayet sarî bir hastalığın, kızamık, grip, boğmaca veya bir zatürrienin de araya girmesi arızaların baş görtermesi

Veremin anlaşılması

Verem tehlikesi karşısında göz önünde bulundurulması lâzım gelen iki nokta vardır: veremin tedavi edilebilen bir hastalık olması, veremden korunma lüzumu bu iki amaca erişmek içinde hastalığın tez anlaşılması gerektir. Hastalığın erken teşhisi içinde hastanın çok vakıt geçirmeden hekime müracaatı icabeder. Bu halde ne gibi bir rahatsızlık duyulunca hekime gidilmelidir?

Verem başlangıcını veya sönmüş bir ocağın parladığını bildiren işaretler nelerdir?. Şimdi bunları gözden geçirelim:

Aile içinde veremli bulunması. — Aile efradı arasında veremin mevcud oluşu, ailenin diğer efradının da sık sık muayeneden geçmesini icab ettirir. Bu sayede veremin başladığı anlaşılır ve derhal tedaviye başlanır. Aile hekimliğinin memleketimizde de taammüm etmesi bilhassa verem için çok faydalıdır. Veremin aile ocağında bulaştığına inandık, aile dışında bulaşmanın pek seyrek, rastgele olduğunuda biliyoruz Demek ki aile içinde hasta olmak ihtimalini kuvvetlendirir, Bunu vaktında yakalamak için, doktor, aileyi sık sık muayene eder şüphe ederse dikkat ve ihtimamını arttırır lâzım gelen diğer muayene usul ve vasıtlarına ve bilhassa rontken muayenesine müracaat eder Rontken veremin erken teşhisinde çok büyük ve kıymetli bir rol oynamaktadır.

Geçirilmiş hastalıklar. — Sulu zatülcenp geçirmek en ziyade ehemmiyetle telakki edilmelidir. Sık sık muayene olunarak hastalığın ciğerlerde de başlayıp başlamadığı tetkik edilmelidir sıraca geçirmiş bulunanlar, boyun bezleri şişmiş ve büyümüş bulunanlar ve bilhassa göğüs içi bezlerinde büyüklük tesbit edilenler daima hekim gözü önünde bulunmalıdırlar Kızamık, boğmaca, grip ve tifo nekabetinde bulunanlar, sık sık bronşit geçirenler de doktora müracaat etmelidir.

(Devamı var)

Yazma Kitaplar

K. KÂNİ AKPINARLI

1 — Kasidel Bürde şerhi: Bu yazma musha Vatan Kütüphanesinin edebiyat serisi (326) sayısında kayıtlıdır . Orta boyda olan yazma meşin üzerine ciltlenmiş Kabları yırtıktır. Şarihi, yazmanın baş tarafında yazıldığı gibi « Bu abdi fakir ve daimi hakir Mustafa bin Ahmet Elbos novî » dir. Mustafa bin Ahmet bu şerhini (11 38) hicrî senesinde yazmıştır. «Kasidei bürde» şerhi On fasıl üzre taksim edilmiş, Birinci fasıl aşkı resulu llah, ikinçi fasıl havai nefsini men vesüi şeytana mutabaat ve nefsi emaresinden itirafı taksirat, üçüncü fasıl medayihi resulullah, dördüncü fasıl Vilâdeti nebeviye beşinci fasıl Daveti resullıllah, altıncı fasıl Şerefe'lkuran, yedinci fesıl mîracı resulullah, sekizinci fasıl Cihadı nebevi, Dokuzuncu fasıl münacat ve talebi mağfiret onuncu fasıl münacet ve arz hacât» tir.

«Kasidei Bürde » Kitabının asıl sahibi « Eşseyh Şerafeddin Ebu Abdullah Mehmet bin Said Elbosırî» dir . Bu münasebetle bu kitap sahibinin kısaca tercümei halinden bahsetmek her halde faideden hali degildir . Şemsettın Sami merhum bu zat hakkında Kamusulâlam Cilt (2) sahife (1389) de diyorki:« meşahiri şuara ve sofîyundan olup, şiirde meharet ve metaneti harikulade addolunmağa şayandır. Medhi hazreti fahrerresul hakkında bir çok kasideleri olup, en meşhurları « Kasidei Bürde» denilmekle maruf olup« Elkevakib üddürriye fi medhi hayrelberiye» ile «Elkasidetül- hemziye» ve «Baneti suad» üzerine bir kaside ve sair Kasayidi dir.

Şeraf ddin Ebu Abdullah (608) hicri senesinde doğmuş ve (696) hicrî senesinde ölmüştür. (1) Mısırda imamı şafîî mezarının arkasında gömülüdür. « kasidei Bürde» isiminde bazı ihtilâfat olduğu söyleniyor.

Bu şerhden başka çanakkaleli-H. M. Ziyaeddin isminde müdekkikînden birisiide « Gürretül-münire şerhi Kevkebül- muzie» yahut «Kasidei Bürde şerhi» isimli matbu bir şerhde yine Vatat kütüphanesindedir. Bu yazmanın kütüp haneye nasıl geldigi belli degildir.

2 — *Falussaade*: Bu yazma hakkında bundan bır müddet evvel, yine kaynak sahifelerinde biraz malumat vermiştik O zaman « memleket büyüklerinin eserleri» diye tanıttıgımız bu eseri bu sefer «Balıkesir kütüphanelerinde yazma kitaplar» yazısında tekrar zikretmeyi faideli gördügümüzden yaz yoruz.

«falussaade» Vatan Kütüphanesi edebiyat serisinin (325) sayısında kayıtlı olup 14, 5X21 eb'adındadır. «Bu beşaret ehli islâma zehi tarih olur,, diye ebcet hesabile (1106) tarihinde teilif edildigi anlaşılıyor. Eserin sahili Balikesirli Rasit Ahmet beydir, tezkirei şuara sahibi Salim efendi Rasih Ahmet beyden « ... levayi suhande dahi bir mîri kelâm, nazik tabiat» diye kendisinden bahseder (2) Rasih Ahmet bey «Bu Abdi fakir ve acizi taksir R sih Ahmet bin sinan paşa ibni Mehmet paşa» diye tercümei halini kısaca yazıyor kendisi Zağnu p şa ahfadından olup (1118) de Tekfur dağında ölmüştür. Memuriyetinin ne olduğu bilinemedi Falussaade « Mustafa han ibnessultan elgazi Mehmet han ibeni İbrahim han hazretlerinin avanı

(1) Şemseddin Sami merhum Kamusulalamında (694) hicrî senesinde öldüğünü yazıyor.

(2) Karesi meşahiri ikinci Kısım sahife (34)

kudum saadeti lüzüm ve zamanı Cülüs meymeneti me'nuslarında te'lif nami namilerine tasnif olunmağın Bu kitabı mubareki dahi falussaade ismi ile tesmiye ve hulefai raşidin ve eimmei müçtehidin ve anasırı erbaa adât ve fıkhınca teyemmünen ve teberrüken erkâne olmak üzere bina ve her rükün üçer faslı teşmil temek üzere tertip ve bir hateme ile tekmil ve tektib kılındı.»

falussaadeden:

İnayet her kime yüz tutsa isyan-ı nikab olmaz
güneş dogdukda zira perde-i zulmet hicab olmaz

Bu meşhur gazelde Rasih Ahmet beyindir„

Süzme Çeşmin gelmesin müjgân müjgân üstüne
urma zahmi sineme peykân peykân üstüne
yardan mehcur iken düştük diyar-ı gurbete
dehir gösterdi bize hicran hicran üstüne
dilde gam var şimdilik sen gelme lütf et ey sürur
olamaz bir hanede mihman mihman üstüne
Rize-i elmas eger her açtığı zahme O şuh
Lütfü var olsun ider ihsan ihsan üstüne
Hem mey içmez hem güzel sevmez demişler hakkıma
Eylemişler (Rasih) e bühtan bühtan üstüne

DEV KARLARI "Karıları„

Yazan: OSMAN BALKIR

— IV =

— Geçen sayıdan devam —

— Peki.. Deyince küçük oğlan inmiş aşaya.

41 ayak merdiben indikten sona kocaman bi bahçeye gelmiş Bahçenin ortasında bi havuz, çevresinde de odala vamış. Havuza bakmamış. Oda kapılandan birini açmış; gümüş dolu, ötekini açmış; altın dolu, da ötekini açmış; o da mücevher dolu imiş. En sora dördüncü kapıyı açmış Bakmışki yıldız gibi bi kız gergef üstüne eğilmiş, boyuna çevre işliyo

— İnmisin, cinmisin? Diye sormuş. O da:

— Ne inim, ne cinim, senin gibi insanım, demiş. Onu almış yanına, gitmiş beşinci odaya. Bakmışki Ay gibi bi kız gergef işliyo. Ona da:

— İnmisin, cinmtsin,? Diye sormuş. O da:

— Ne inim, ne cinim. Senin gibi insanım, demiş. Onu da almış yanına, gitmiş altıncı odaya. Bakmışki orda da güneş gibi bi kız oturmuş, hem ağlıyo, hem de gergef işliyomuş Ona da:

— İnmisin, cinmisin? Diye sormuş. O da:

— Ne inim, ue cinim. Senin gibi insanım demiş. Üçünü de almış, kapının ağzına gelmiş. Bakmış ki abeleri (ağabeyleri) yok. Meğer onla korkulandan bin adım geriye kaçmışla. Küçük oğlanın çağırdığını görünce gelmişle. Önce yıldız gibi kız çıkamış. Büyük abesine:

— Bu senin kısmetin, demiş. Sora ay gibi kızı çıkamış, ortanca abesina:

— Bu da senin kısmetin, demiş. En sora da güneş gibi kızı çıkamış:

— Bu da benim kısmetim, demiş.

Çıkmışla dışarı. Ordan yüz adım öteye çadırlanı kurup geceyi geçirmeğe karar vemişle.

Akşam olmuş. Yatsı vaktında bi devriş çıkagelmiş. Önce büyük oğlanın çadırına uğramış, bi dilim ekmek istemiş: «Yok!» diye kovmuş. Sora ortanca oğlanın çadırına vamış, ondan da bi dilim ekmek istemiş. O da: «Yok!» diye kovmuş En sora küçük oğlanın çadırına vamiş, bi dilim ekmek istemiş Küçük oğlan kasına (karısına)

— Akşamdan biraz kalmışdı yalım (galiba) devriş babaya vel.. Demiş. Oda akşamdan kalan bi dilim ekmeği alıp çadırın kapısını acık (azıcık) açmış ekmeği uzatmış. Devriş ekmeği alacağı yerde kızın parmandan (parmağından) tuttuğu gibi havalanmış gitmiş.

Oğlan bakmışki gelen, giden yok. Dışara çıkmış bakmış; yok. Abelenın çadırına bakmış ordada yok. Oturmuş, başlamış ağlamağa. Abeleri içlenden:

— Oh olsun En güzel kızı almak nasıl olumuş bakalım.. Diye söylenirkene:

— Biz sana da eyisini buluruy.. Diye oyalamak istemiş emme oğlan gem almamış.

Sabah olmuş. Abeleri melmeketlene, dönmeğe niyet etmişle. Küçük oğlan:

— Ben ille ardından gidüp bulcem diye ayak diremiş Her ne kada:

— Ge, birader vazgeç! Demişlesede:

— Siz gidin!. Ben ya bulurum, yahudda yolunda ölürüm, diye cevap vemış.

Abeleri melmeketine dönmüşle. Onla gidedursunla, biz gelem küçük oğlana:

Keçük oğlan o gün akşama kada yel gıtmiş. Bi kasabaya gelmiş bakmışki tel

lala bağırıyo:

« Kasabanın ortasına bi ejderha düştü. Karnında bi kılıc va. Kılıcı kim çıkarise ona bin lira mükafat va heyyyy .. »

Oğlan hemen meydana gitmiş. Bakmış ki bi çok güçlü pelevarnla kılıcı çıkamağa uğraşıyola emme hiç biri çıkaramıyo Oğlan kılıcı görüncez tanımış « Bu benim kılıcım » demiş. Kalabalığı yararak ejderhanın yanına sokulmuş:

— Ben bu kılıcı çıkarayım , demiş . Ordakile gülmüşlede :

— Hadı çocuk, o senin harcın del , demişler. Küçuk oğlan hemen elini uzatmışta kılıcı bi çekmişmiş kılıç elind kala kalmış. Her keste buna şaşmış. Oğlanı aldıkları gibi doğru o melmeketın padişahına götümüşle. Oğlan başından geçenleri minevvel ilâhir anlatmış. Padişah:

— Ne malûm, belki yalan söyleyon, deyince oğlan cebinden devlen kulaklanı çıkarmışda padişahin önüne atıvemiş . Sora da:

— Bu kılıçda benim, bunuda ben vurdum, diye kındaki ağacı çıkmış, kılıçını kınına sokmuş. Padişah şaşmış kalmış; hemen ferman etmiş: « beş bin altın verilsin » diye .

Küçük Oğlan o akşam padişahın sarayında yatmış. Ertesi günü yola çıkmıs . Tam üç sene , üç ay, üç hafta, üç gün gitmiş. Bi çok derele, tepele, dağla, denizle aşmış . En sora bi denizin ortasında ucu göğlere değen bi saray görmüşler . Adam akıllıda acıkmışmış

«Gidem şurdan biraz ekmek isteyim» diye denize atılmış Yüze yüze üç günde saraya vamış. Nerdivenlere oturuncez bayıla kalmış.

Nerdivende bi insan olduğunu kadın görmüş Hemen çıkmış. Bakmışki kardeşi içeri almış Yüzüne gülsuyu, anber serpmiş, ayılmış sora:

— Buralara nasıl geldin? diye sormuş.

Oğlan:

— Bana önce biraz yiçek (yiyecek) ve de sora anlatem demiş.

Kız bi sürü yicek getimiş. Oğlan karnını doyurdukdan sora başından geçenleri anlatmış

Güneş baten diyomuş. (Batmak üzre imiş) kız:

— Ge ben seni saklıyem. Şindi nerdese enişten geli. Sora seni parça parça ide de balıklara lokma ata demiş, oğlanı dolaba sokup saklamış.

Biraz zaman geçmiş. Gök yüzü kapkara kararmış, fırtınala çıkmış, kara bulutla her yönü örtmüş. Buna-n (bunların) arasından dev çıkmış da yere inmeden:

— Adam etı kokoyo!. dimiş. Kız:

— Kardeşim gelci, dence:

— Hangi kardeşin?. demiş dev. Koca kardeşinse dişlemin arasında nohut gibi ezerim. Ortanca kardeşinse darı gibi ezerim Eğer küçük kardeşinse başım üstünde yeri va.

Kız:

— Küçük kardeşim, diye oğlanı dolobdan çıkamış. Oturmuşla yemişle içmişle.

Aradan günler geçmiş. Bi gün dev sabalen erkenden gitmiş. Oğlan kardeşine:

— Kerdeşim, demiş. Sen bu devin sırrını öğrensene (öğrensenya) demiş. Kızda öğrenmeğe karar vemiş.

O gün akşam üstü devin gelece (geleceği) yaklaşınca oğlanı bi yere saklamış. Sora başını bi bezle sıkmış, köşeye oturmuş Dev gelincez sormuş:

— Ne va?. Oldun?. Demiş.

Kız:

— Sen beni sevmiyon ki.. Sevsen bana nasıl uçtuğunun sırrını sölesin, demiş. Dev de epi naz ettikten sora sölemiş:

— Küçük o ladaki dolapta eğer takımları vardır. Onladan bire (birer) tane alısın. Bu denizi aştıktan sora bi kumsal vadır. O kumsalda denize kada bi çukur

kaza, beklesin. Ordan bi tay çıka. Tayın art ayağı çıkınca nallasın, beli çıkınca eğeri vurusun, ön ayakları çıkınca onları da nallasın, başı çıkınca gemi geçirisin Üstüne bindinmi isteden (istediğin) yere gidesin, demiş.

Oğlan bunları duymuş Ertesi günü sabalen gün doğmadan saraydan çıkmış, Denizi aşmış. Kumsala gelmiş. Denize kada bi çukur kazmış Biraz beklence tayın art ayakları çıkmış; hemen nallamış. Sora beli çıkmış, eğeri vurmuş, sora ön ayakları çıkmış; onlarıda nallamış, en sorada başı çıkmış; gemi ağzına geçirmiş. Üstüne binince tay havalanmış. Gelmiş devin sarayına. Kardeşini atın ardına bindirmiş, yola düzülmüşle.

Onla gide dursunla. Biz gelelim deve:

Dev akşam sarayına gelince bakmışki gası yok. İşi anlamış Başlamış onları koğmağa.

Sabaha kada gitmiş, ertesi günü öğleye kada gitmiş. En sora kızla oğlanı görmüş. Kız bakmış ki dev geliyo.

— Evah, demiş kardeşine, ikimizde hapı yuttuk. Oğlan:

— Sen üzülme, Allah kerimdir, demiş. Sora altlarındaki taya:

— Aman küheylanım, ne olusa senden olu. Bizi bu devden kurta demiş. Tayda:

— Siz üzülmen demiş.

O sırada devde adam akıllı yaklaşmış. Tay hemen geri dönmüş. Devin altındaki ata:

— Sen utanmıyonmu?. Demiş. Bu zalimi bizim ardımızdan yetiştirdin. Eğer sen namuslu biküheylensan bunu hemen aşa ata, bizimle beraber gelsin.

Devin küheylanı:

— Ben eibette namusluyim demiş. Hemen devi sırtındau yere fırlatmış, atmış gelmiş onuan yanına.

Kız büyük küheylana binmiş. O akşam kice melmeketlene gelmişle. Dev ölmüş, kalmış. Halada geçinip gidiyolamış.

TÜRK TARİH KURUMU

GENÇ YAZILAR

And içtim!

FETHİYE ORBEY

Demir parmaklıklı kapıyı, demirleşen parmaklarımla; açtım ve kaçtım..

Issız dağ başlarında, fırtına orkestrası, zaman, zaman, dehşet adlı, parçasını, çaldıktan haykırdıktan, kayalara Tanrı gibi yürüyorduk sonra, aynı kayaların, kapılarına köle olarak gider, onlardan sığınacak bir bucak, bir kovuk dilenir...

İşte bende, yıllardanberi hazırladığım ülkümün hızı adlı parçası, çocuklarıma bulutsuz bir imanla dinlettirdikten sonra dalgalanan benliğimi durgunlaştıracak kimsesiz bir yer bulmak için okulun, demir parmaklıklı kapısını demirleşen parmaklarımla açtım ve kaçtım..

Yürüdüm.. Taşları çıkık toprakları savrulan yollarda, savrula savrula yürüdüm. Bir ses, bir söz duymak isteğile durmadan koştum. Ayağımın altında kalan yerlerin sahibi yalnız ben imişim gibi hiç bir şey düşünmeden bastım, geçtim.

Her gün girdiğim kapıdan bugün, rüzgâr gibi daldım. Sevincimi azalttım, korkusile kimseye görünmeden, yatağımın, sessiz beyazlığına diri, diri gömüldüm..

Duvarlar, pençerelere, gözlerimdeki ışığı kıskanırlar diye, göz kapaklarıma:

— Secdeye kapanın!..

Dedim...

Ülkümün hızı "parçasının sesinden başka bir ses duymamaları için, kulaklarıma:

— Kalın perde gerildi indirin!. Dedim.

Ağzımdan bir tek söz çıkmasın diye dudaklarımı; dilime bekçi bırakdım.. Vucudumun iş evlerine "istırahat!„ diye haykırdım. Kafamın faaliyette bulunan bütün dairelerine, tatil emrini vererek, kapılarına kocaman birer kilit asdım.. Anahtarlarını yanan kanımda erittim...

* * *

Böylece ne kadar kaldım bilmiyorum. Daldım mı? uyudum mu? yoksa hayal diyarlarından birinemi göçtüm?.. Yalnız o ne olduğunu bilmediğim zamanda, bir ses bütün hakimliğile, haykırdı, söylendi, ve şöyle ant içti:

— «Ülkümün kuluyum onun kulu kalacağım kalacağım... Fakat... Bu ses kimin sesi? bu ses kimin olacak?

Onu tanımaz olurmuyum hiç.. onu ölsemde tanırım.

Bu ses benim sesim
Bu ses ülkümün sesi.

Ömrümden Süzüldünüz

Işık sızdı ömrüme, gecelerim hep gündüz
Ak dağlarla, dağlaşan, gönülde şimdi dümdüz...
Kafamda gölgeler, yok genç ses gibi pürüssüz...
Lâkin sözüm bitmeden: Niçin öyle güldünüz???

İşledi kırbaç gibi bu gülünüz derime..
Yazık oldu, değilmi kaybolan dertlerime.
Dinmesin isterdiniz, içimdeki erime,
Işığımı görünce ne kadar üzüldünüz!!!

Gülmem size bir tasa; tasam sevinçdi size!
Yaşlarım sevinç gibi; damlardı hissinize!
Kahkaham zehir gibi; zarardı içinize!
Ben sevince, erince, ömrümden süzüldünüz!

FETHİYE ORBEY

Teğmen Cevat

Yazan : M. EMİN

Harp başlıyalı on üç gün oluyor. . On üç gündüz... On üç gece...

Gündüzleri şafakla başlıyan tayyare baskınları, onu müteakip topların, mitral yözlerin ölüm saçan ve durmaksızın devam eden ateşi...

Her iki taraf siperlerinin içi kanla boyanılmış.. Her iki taraf kâh ilerliyor, kâh geriliyor.. Henüz Sakaryanın sağ sahiline geçemediler; geçemiyecekler de...

Onların topu, tangı, tayyaresi bizimkilerden fazla olmakla beraber bizden çok şeyleri eksik: Mavi gözlü, alev saçlı, keskin bakışlı, bakışından mucizeler yaratan bir kumandanları yok . Evet! MUSTAFA KEMAL gibi bir kumandanları eksik Ölümden korkmıyan, azminden hiç bir şey kurtulmıyan dehakâr komutanlar... Buna da malik değiller Neferlerinde bile cesaret arama!..

Bizimkiler bir kasırganın kaldırdığı tayfunlar gibi ilerliyorlar; bu kasırga «Atatürk»ün komutaları ..

* * *

Gene bugün onun emirlerini yerine getiriyorduk; her gün olduğu gibi . Göklerden sağnaklar halinde, mermiler bombalar yağıp; şarapnel ve misket parçalarının kulaklarımızın dibinden ıslık çalarak vızlıyarak geçtiği bir sırada yaralıları taşımak için 8 saatlik bir mütareke yapılmış..

* * *

Siperlerimizin arası en geniş yerlerde bile 1. Km. yi geçmediği için düşman ölü ve yaralıların Kızılhaç otomobillerine konulduğu görülüyor adetçe bizimkilerden fazla olduğu anlaşılıyordu ..

* * *

Genç Teğmen Cevat tabancasını siliyordu. Posta neferi ona kendisini fırka kumandanının çağırdığını haber verdi. Teğmen doğruldu, kalktı ve kumandanın ne diyeceğini düşünerek yürümeğe başladı. Yürüdüler... Yürüdüler ve nihayet tümen komutanının yer altı kulubesinin önüne geldiler.

Teğmen Cevat içeri girip topuklarını çarparak sert bir selâm verdi. Komutan teğmeni görünce sevindi ve söze başladı..

— Geldin mi Cevat?

— Geldim komutanım! Emredinizl..

— Oğlum. . Yunan cephaneliğinin ateşlenmesi lâzım geliyor.. Ben bu ödevi sana veriyorum... Nasıl yapabilirmisin?

Genç subay kükredi:

— Emrederseniz komutanım! Yurt için her şeyi, her tehlikeyi göze alıyorum.. Bu ödevi başaracağımdan eminim...

Tümen komutanı müteşekkir bir vaziyette cevap verdi:

— Karşımda bulunan Türk subayına bu ödevi vermekle iftihar ediyorum.. Cevat!.. Bir manga asker alarak yarım saate kadar yola çık!

— Baş üstüne Komutan, bir manga asker alarak yarım saate kadar yola çıkacağım.

Generalin sevincinden gözleri yaşardı.

— Yolun açık olsun .. Başarılar dilerim .

Teğmen hiç bir şey söylemeyip sert bir selam çaldıklan sonra çıkıi. Siperlerin içinden koşa koşa takımının başına gelerek kendisine arkadaş olmak için sert bakışlı erlerden gönüllü istedi...

— Ben şimdi Yunan cephaneliğini ateşleme emrini aldım; Kim benimle gelmek istiyor.

Takımının hepsi kahramanca cevap verdiler.

— Hepimiz geliriz!

— İyi ama; Sonra burası açık kalır, hem zaten sekiz kişi lazım!..

Erler cevap verdiler:

— Siz seçin komutan!

Cevat bey seçmeğe başladı!

— Mehmet, Emin, Halil, İbrahim.. 8 kişiyi seçti. Kendi yerine başçavuş Ahmedi bırakıp sekiz erle beraber yola çıktılar.

***

Yola çıkalı iki saat olmuştu. Yunan hattını, görünmeden geçtiler. Büyük kuvveti atlattıklarından, sevinçli bir şekilde gittikleri bir zamanda, Yunan hattına mühimmat getiren nakliye koluyla karşılaştılar. Dağın arkasından birden çıktıklarından kendilerini saklıyamadılar ve kendilerine ateş edenlere karşı ateş etmeğe başladılar. Makinalı Emin ateş açıp düşmanlara azzamanda çok telefat verdirip ilk olarak yaralandı. Öyle olmakla beraber tetiği bırakmadı, otomatik tüfenk takırdısına durmaksızın devam ediyordu.

***

Uzun çarpışmadan sonra Cevadın zavallı 8 arkadaşı şehit olmuşlardı. Kendisi tabur geçerken görünmemek için hendeğin çukurluğundan istifade etmişti...

Başını çıkardığı zaman kendisine doğru gelen bir eteklikli görünce yeniden çukurda gizlendi. Yunan neferi yanından geçerken üzerine atıldı ve uzun bir boğuşma neticesinde onu öldürdü. Bu bir muhabere neferi idi.

Çantasını yokladığı zaman içinde birçok emirler, planlar olduğunu görünce hepsini aldı,

Plânların arasında yeni yapılan cephaneliğin bulunduğu yerde gösteriliyordu..

***

Mütareke müddeti bittiği için yeniden ateş başlamıştı .. Akşam yaklaşıyordu. Plâna baktığı zaman cephaneliğin saklandığı mevkide bulunduğunu anladı. Ve biraz itinalı davranarak etrafına bakındı, gayet uzakta, cenubi garbi istikametinde bir çadır gördü. Tekrar plâna baktığı zaman cephaneliğin o çadırın bulunduğu yerde saklı olduğunu anladı O tarafa doğru yürümeğe başladı. Fakat birden durdu, bu işini geceleyin yapmağı daha doğru buldu: Belki yakalanabilirdi.. Yakalanırsa ödevini yapamıyacaktı, onun için bir hendeğe girerek akşamı beklemeğe başladı...

Saat 9 olmuştu: Teğmen Cevat bulunduğn hendekten çıktı, yürümeğe başladı.. Çadırın yanına geldığı zaman oranın Kızılhaç çadırı olduğunu görünce «Türk uçakları baskınından korumak için bir hile» olduğunu anladı..

Sürüne sürüne çadırın dibine geldi, eteğini kaldırıp baktığı zaman altı Yunan neferinin içki içip kumar oynamakta oldukları görünce çok sevindi. Durduğu yerde ayağının altında bir boşluk hissediyordu; yere eğilip toprağı yokladığı vakit eline bir tahta köşesi geçti. Çekmek istedi; tahta çıkmıyordu.

O zaman, burada bir kapı bulunabileceğini düşündü ve toprakları kazımağa başladı...

Burası hakikaten bir kapı idi Toprağı kazıyıp tahtayı kaldırdığı anda bir merdivenle karşılaştı. Soğuk kanlılıkla merdivenden aşağı indi ve orada da bir kapı buldu.

Hiç zaman kaybetmeden vazifesine başlıyabilirdi.. İkinci kapının altını kazıdı ve bir bomba girecek büyüklükte oyuk açtı. Bombayı çıkardı, fitile bağladı ve onu oyuktan içeri soktuktan sonra usul usul yukarı çıktı. Fitili ateşledi, dışarıdan görülmemesi için de kapağı kapayıp olanca kuvvetile koşmağa başladı.

1 Dakika sonra her tarafı inleten, sarsan ve her tarafı aydınlatan bir infilâk oldu... Cephanelik patlamıştı ..

Teğmen Cevat, zavallı Cevat kendisine gelen bir misket parçası ile ensesinden yaralanarak orada can verdi...

Bu esnada kumandan verdiği emrin yerine geldiğini görerek, Atatürkten gelen komutaları icabeden yerlere göndermeğe başladı.

Ertesi gün bizzat Atatürk orduların başına geçerek onları idare etti. Zaferler zaferleri takibeder derler .

Atatürkün ordularının muzafferiyetlerini zaferler takibetti:

I ci İnönü .. II ci İnönü .. Sakarya... Dumlupınar.. Büyük taarruz ve Baş Kumutanlık zaferleri... Daha sonra Büyük Kumandanın emri...

ORDULARI!

İLK HEDEFİNİZ AKDENİZDİR İLERİ!

NOKTÛRN

«Cezmi Tahir» e

Güneşi iğneledim bir mor goncaya,
Dallarda şarkılarla urdum feciri.
Son kalan ışıkları parlar ve iri
Öpüşten damlalarla yolladım "Ay„ a...

Bir ipek tülbent kadar hafif ve ince
Büyüsü karanlığın saracak damı;
Ve uyku rengi kuşlar bana gelince
Sevecek çisil çisil yağmur odamı..

Nabzımda atan korku herşey dışarda..
İçimde sonsuzluğun bestesi varda
Bir derin ürpermeyle üşüyor..

Pervane gözlü hayal, bir mum ve ışık,
Çarparak mahmuzunu cama şık, şık, şık,
Şiirimin atlıları yola düşüyor...

HALİL SEZAİ

Batıya Dogru

Yurdumuzun baharı o illerden tatlıdır
Ruzkârları atlatır kençleri mızraklıdır;
Can bagrımda yok olsun Türklügümün aşkına!..
Gön çarıklar sıkı kıvark bacagım dolaklıdır..

Neye tasa kurayım tarihim ona agdır
Asyadaki, gözüne, ameline"tuzagıdır.
Varsın sınırlar olsun ben akınlar ogluyum!..
Ak denizler nice olur Vatanım kare bagdır.,

Altun, Üstün Bingölüm yeter yandı yüregim
Altı oktan şahlanan benligime bineyim;
Siz ayrılın yolumdan başı dumanlı daglar
Türküm türkülerimle batıya görüneyim!..

A: Rıza Hırcal

Ulkü Yolcuları

K. F. OZAN

Yürüyoruz . . .

Altımızdaki toprak bir yıldırım hızı ile arkamızda kalan ufuklara doğru kayıyor.

Koşuyoruz. . .

Hızımızdan dağlar eriyor, yasılan sırtları bize yol veriyor .

Uçuyoruz. .

Bulutları kanat, şimşeği hız yaparak. Gözleri kamaşanlar, kafaları dönenler yolumuzdaki yalçın kayalarda parçalanıyor.. Gözlerimiz her an yeni bir ufuk, değişen bir muhit ile karşılaşıyor.

Soruyorlar:

— İlerleyen bu genç kütle kimdir? diye.

Hızımızın göklerde parlattığı yıldırımlar kızıl bir alev olarak onlara cevap veriyor. . Meş'alelerimizin karanlıkta çizdiği nurlu yoldan ilerliyoruz İklimler değişiyor, bozkırlar ormanlaşıyor, gün geçtikce parlayan bir hedefe yaklaşıyoruz Asırlara boyun eymiyen «Tarih» önümüzde seçdeye varıyor. Biz yüz yıllara değil yüz yıllar bize doğru koşuyor

Adımız Kemalist, gayemiz kafalarda pıstutan hürafeleri söküp atmaktır.

Hız aldığımız güneş Atatürk, bize heyecan veren kaynak devrimlerimizdir. . . Eskiyi attık, eskiyi öldürdük, ve eskiyi tarih sayfaları arasına gömdük. Müsbet düşünüyoruz, müsbet söylüyoruz.

Yıllarca bağrımızda kara bir yılan gibi çöreklenip yatan şark zihniyetini boğazından yakalıyarak kendi ülkesine attık. .

Biz ülkü yolcularıyız. . .

Gözlerimiz ilerdedir. .

Her şeyi olduğu gibi görüyoruz. Dudaklarımız ancak hakikatı söylüyor Yalan söyliyenler bizden değildir.

Adımız Kemalist;

Ülkümüz gönlümüzdür. . .

Volkanlardan fışkıran lavlarla göklerde çelenk örerek üstüne:

«Ülkü yolcuları»

yazıyoruz.

Bizden olan bizimle gelir. . .

Karanlık gece..

Yazan: MUALLÂ

Geçmişi gibi, göynü gibi kapkaranlık gece.

İzdirabının dalgalı denizinde göklere yükselen bu feneri koniyle südüyle beslediği şu yarısuyu sıska kollarının bütün gücüyle sıkıyor.

Günahkâr ana, dünyanın en masum mahlukunu bağrını basıyor.

Onun gözlerinden ışık alıyor, onun ateşiyle yanıyor.

Ayşe babasının evinden kovulduğunu günden beri bu yavruya daha çok sarıldı, şimdi ona tapıyor Ağşe ona niçin böyle niçin bakıyorlar. Ağşenin öpmeğe bile kıyamadığı bu körpe gülden için herkez nefret ediyor.

Ağşe içinin kederini damla damla dökerken bu gece bitmese diyor.

tan ağarınca gine ona gülmeyecekler mi? Ayşenin eteğini örtmesini çekip:

«Onun babası kim?» Demiyeceklermiş. Ayşe bu gecenin karanlığı ile erimek istiyor.

Fakat, bu yavrunun günahı nedir o bu geceuin gündüzünü ister. Ayşe, bu yavru için hayatın yalçın sırtlarını geçti, sarp uçurumlarını aştı. Çocuğunun «anne benim babam kim» dediği zaman izdirabının dalgalı denizinde boğuldu, işte Ayşe o zaman bu gecenin karanlığı ile eridi.

Türk gençliğine!.

Genç fikirlerinizle ülküler yaratınız
Uçmalıdır göklerde ülkü olan atınız
Kalbiniz hep yaratan ülküyle dolmalıdır
Hep gözünüz ilerde yüksekte olmalıdır

Siz bu yurdun bu günde genç sahibisiniz
Her yerde duyulmalı sizin temiz sesiniz
Çok sevey Türk gençliği güzel anadolunu
Nurunuzla parlatın doğruluklar yolunu

Genç fikirlerinizle zulmeti eritiniz
Batırmaya çalışan dalgaları itiniz
Atınız özünüzden her yapışkan illeti
Size emanet etti Atatük bu milleti

ORHAN ÜLKÜLÜ

Atatürk ve İstiklal

Uyandırdın sen bu milleti uykudan
Kurtardın şen yurdumuzu düşmanlardan
Titrettin dört tarafı da gür sesinle
Zükseltin sen Türklüğü açık fikrinle

Kazandırdın bize ana yurdumuzu
Gösterdin dünyaya Türkün kuvvetini
Anladılar ki: Kaçmaktır en kolayı
Sarıldık silaha, yürüdük ileri

Kazandık bir sürü Anadolu harbi
Sakarya, Dumlupınar, İnönü gibi:
Nihayet dökerek hepsini denize
Öğrettik Türkün kudretini dünyaya

ZİYA ÖZÇAM

- Mutlu sana -

Neye benzin sarardı?. Neye gözlerin doldu?
Arkadaş seninde bağrın acıyla dolu?.
Sıl artık göz yaşını bu yurtta devrim oldu,
Bildiğin vasıflardan kurtuldu Anadolu..

Biz çoktan attık bizi kemiren düşmanları,
Şimdi hür bir havayla şişiyor çiğerimiz.
Düşünme derin derin mazideki anları,
Yurda şanlı bir tarih hazırladı erimiz..

«Türküz» diye gururlan cehtini soranlara,
Vatana kem gözüyle bakan zalimden ürk.
Seni bir lahsecikte bol ısıklı anlara
Ulaştıran o yüce kızıl saçlı «Atatürk.»

Arkadaş mutlu sana bu yurdun evlâdısın,
Yarınki tarihlerin mütemadi yadısın..
Devrimler yol alırken birbiri arkasına,
Tutulma sen mazinin o kapkara yasına..

VAHDET BAŞARAN

EFEM

Gözlerin neden dolu bu gün kederle efem?
Zeynebimi gördünki daşka bir erle efem?
Sakın birden çok kızma , aklını derle efem?
Kamanı kınına sok!!

Acılar geriliyor yağız esmer yüzünde
Durgun fakat çok korkunç bir şey var
bu hüzünde
Çok meşum bir kararla tutuşuyor gözünde
Bu karar sanki bir ok!

Bu kadar üzüntüye bilmemki sebep var mı?
Sana bulunmıyacak dünyada sanki yarmı?
Ana duyduğun aşkın intikamın kadar mı?
Hiçmi merhametin yok?

Zeynep .... düşün bir kere ... gözünün
rengi yosun...
Şimşek gülüşlü Zeynep ... onu sevmiyormusun?
Fakat sana ne oldu ?! efem ağlıyormusun??
Kalbin yanıyarmu çok?....

LEMAN ÇİÇEKDAĞ

Muhitten İlhamlar:

Gece ve Ay

Sincabî kubbedir gök yüzü gece;
Bir altın avize balkıyan yıldız...
Gönül avlamağa çıkar sessizce
Dağların ardından gülümser bir kız!.

Ufuk turunçlaşır bakışlarile,
Erir birer birer gökte yıldızlar..
Bulanık su rengi alkışlarile
Toprağı, ağacı, ota yaldızlar!..

Bir altın yaldız ki ayın gül rengi,
Zümrütler üstüne kaplama işler.
Maviyle sarının güzel ahangi
Merkezden muhite durmaz genişler!..

Şarkö:y O. BALKIR

Şubat

İşte artık kış geliyor
Gökte beyaz kelebek var
Kar altında kalan kuşlar
Sade sıcak yuva arar.

Tepelerden kurtlar inmiş
Ölmüş artık hep yapraklar
Uzaklarda dağlar giymiş
Beyaz parlak kalpaklar.

Ortalıkta bir sessizlik
Seziliyor günden güne
Yükseklerde kızmış rüzgâr
Savruluyor ine ine.

Şu çoban ne çok giyinmiş
Soğuk onu yere iğmiş
Sırtında bir kalın gocuk
Yağmur onu yapmış sucuk.

Lâkin tadını çıkarır
Şen neşeli çocuklar
İsterimki hep yağsın
Lâpa, lâpa beyaz kar.

NİYİR

Sonbaharda batı

Geziyor gölgeli yollarda yine
Bir hayalet gibi akşamla hazan
Ufkun kızıl ağzında yanan dişlerine
Bakıyor korkulu gözlarle her an.

*
* *

Pembe bir tülle sarılmış gibi rüzgâr
Çalıyorken o garip ıslığını
Kızaran göklerde açan yıldızlar
Şimdi yangında kıvılcım yığını.

LEMAN

Annelere hitaben

Gençliğim bir batı rüzgârı gibi,
Derinden derine akıyor anne.

Hicranla kırılıp oğlumun kalbi,
İçimde şimşekler çakıyor anne:

Yıllardır düşmüşüm gurbet eline.
Çağlıyan, köpüren gençlik seline,

Kaptırdım kendimi hazan yeline:
Bu yerin kokusu yakıyor anne,

S. IŞIKTAŞ

Balıkesir Lisesi

Biz Balıkesir lisesi talebeleriyiz
Ülkeyi aydınlatan ışıklı bir feneriz
Cehaletten kurtulup ileri gideceğiz
Eski atalarımız gibi şahlanacağız.

*
* *

Türkün sesi yükselip semaları aşacak
Kendi istediğini cihana tanıtacak
Bu amaca varacak biz yarının gençleri
Bizleri yetiştiren Balıkesir lisesi.

SELCUK

Muhidden ilhamlar:

Kızıl Sular Diyarı!.

Ufuklara kol atar dumanlı yeşillikler,
Şafak, pembe elile yıkarken denizleri..
Varlığın füsununa bürünür burda her yer;
Altının kızıl rengi parlatır benizleri!

§

Nefti çadırlar ile bezenmiştir ovalar;
Güneşle oyalanmış dört bir yanı çadırın.
Genlik türkülerile çoşar bütün yuvalar;
Çünkü övdüğü ağaç burda yaşar tanrının!.

§

Sorma! nedir tanrın övdüğü ağaç? deye
Yokluğu yok ediyor onun kızıl suları..
Onun tılsımlarile kavuşarak genliğe,
Atar yokluk derdini kızıl sular diyar!..

Şarköy: O. BALKIR

Köyüm

Ne berraktır, ne hoştur köyümden akan bu su,
Bütün fenalıklara orda kuruldu pusu,

Alınları güneşten parlak delikanlılar,
Hep köyümde toblandı geçmişleri şanlılar.

Tarlasında çift süren saçı kınalı kızlar,
Yurda kem bakılınca tümünüm içi sızlar.

Bırakırlar tarlada demirle sabanları
Boğmak için köyüme kem gözle bakanları.

İstenilen noktaya eşleriyle koşanlar,
Yatağından fırlamış bir sel gibi coşanlar,

Atatürkten aldılar içlerindeki hızı
Türk ilinin yıldızı köylü, oğlu ve kızı,

SALİH VECDİ BORA

Antikalar serisi:

Oğlumla konuşmalar..

Çağış: İ. H. AKAY

Bir gün olupta oğlumun da antikalar serisine karışacağına hiç ihtimal vermezdim. Fakat beş yaşında bulunan bu yumurcağın öyle tuhaf halleri varki kendisini bu seriye sokmağa beni mecbur etti.

O çetrefil dilile kanaryalar gibi mütemadiyen söylenir, güler, güldürür, türkü söyler; çiftetélli, kerali ve zeybek oyunları oynar ve bu suretle sıkkın zamanlarımızda bizi eğlendirir durur.

Akayın dili iki sene evvel daha çetrefil ve anlaşılmıyacak derecede buruktu. Meselâ o zamanlar (yumurta) diyemez (yuduma) derdi (fasulye) diyemez (maziye) derdi. (Nohut) diyemez (nofut) derdi. (Firkete) diyemez (firteke) der ve buna mümasil kendine has bir lehçesi vardı. Hele kat'iyyen yemin edemez, çeviremezdi.

Fakat şimdi daima köy çocuklarile bir arada gezdiği için o çetrefil diline birde köy şivesi ilâve edince bambaşka ve tuhaf bir dil peyda etti. Kendisinde şiddetli bir zekâ görülmekle beraber bir takım muziplikler de yapıyor.

Geçen gün rahatsızdım. Döşekte yatıyordum. Akay da yanımda kendi kendine oynıyor ve türkü söyleyordu. Bir aralık türküyü bırakarak :

— Buba, bizim kaç evimiz va be?.

Dedi ve bana hacet bırakmadan yine kendisi cevabını verdi :

— Bi bu ev, bide te.... odaki ev, bi de Balıkesirdeki « Tel » va demi?..

— Ya oğlum!..

Dedim amma (tel) i evvelâ kavrayamamıştım. Sanra hatırladımki bir kaç defa kendisini Balıkesirde otele götürmüş tüm de bir iki gün orada kalmıştı. Akay bu oteli unutmamış ve derhal kendimize mal edivermiştİ!.

İlk karın yağdığı gündü, Akay pencerenin önüne oturmuş şimdiye kadar görmediği ve belki de gördiyse de şimdi hatırlayamadığı karların lâpa lâpa cilveli, şen kıvrıntılarla atışını seyrediyordu. Ben de kendisine dikkat ediyordum. Bir aralık mütehayyirane bana dönerek:

— Bu köyden düşenle ne?

— Oğlum sen onları bilmiyor musun?

— Bilmeyom ya!..

— Onlar pamuk oğlum.. Onlar işte böyle yağa yağa birikecek ve ondan sonra herkes gidip toplıyacak; o zaman sende toplarsın olmaz mı?.

— Oluy!

— Peki, bu pamuklardan ne olur, ne yapılır?.

O, pamuktan neler yapılacağını bildiğini ihsas eder bir gururla güldü ve :

— Ben bimeyomiyim sanki?

Dedi:

Pek âlâ söyle bakalım pamuktan neler yapılır?.

— Nele yapicen?.. İplik yapili.. Gömlek yapiliy.. Don yapiliy...

— Daha ?.

— Daha, he şey yapılıy be!..

— Peki, bu yağan pamuklar nerden geliyor biliyormusun?..

— Biliyom ya.. Allah yukadan pamuklayi küçük küçük sağıyo [1] koparıp koparıp atıyo. Onlada aha boye aşa düşüyola...

— Ya... Peki bunlar göğün neresinden geliyor? Akay, yine ayni mağrur hislerle güldü ve düşünmeden itminanla cevap verdi.

— Neyesinden gelcek?. Köylerdeki köylülen içinden!.. Dedi.

* * *

Geçenlerde bir akşam belim ağrıyordu. Kulunçtan çok mustariptim . Akayi çağırtarak :

— Gel oğlum şu arkamı bir az çiğne!. Dedim.

— Oluy!.

Dedi, geldi. Fakat, ayni zamanda, sağ olsunlar sağımda, solumda Dilber, Nerkis, Dürdane, Sırma, Hasan isimli köylülerimizde ahzı mevki etmişler inceli kalınlı mırıltılarını bir cazbant zevk ve hissile dinleyorduk. Odanın sessizliği içinde yalnız bu bitip tükenmiyen müsikinin sikrü halâvetile gözlerini kapamış ve kendinden geçmiş bir halde iken belimi çiğnemekte olan Akayın sesile uyandım:

— Koca Hasan, senin akana çıksa seni gebetiy demi buba?..

Dedi ve bir az sonra:

— Buba.. Bu kedilen hepside gancık demi?. Emme sahi Hasan oğlan demi buba?..

— Evet..

— Hasan oğlan bunlan anası oyu demi?.. Dedi. Biz gülüşünce kendisini toparladı:

— Sahi buba oluyo demi buba!..

— Ya.. babaları oluyor... dedim.

İşte, bizim Akayın bu gibi tuhaf halleri vardır.. Bir kaç gün evvel de sokakta iki delikanlı birbirile kavga etmişler ve (pezevenk), (deyus) diye bağrışmışlar. Akay bunları heceliyerek eve koştu ve doğruca bana geldi ve:

— Buba... dedi. (pezenk) ne (dus) ne!... Dedi.

— Sen bunları kimden öğrendin?. Onlar eyi şeyler değil oğlum!. Sakın sen hiç bir yerde söyleme emi?.

Dedim. Oda :

— Olu!.

Dedi aradan iki gün geçdi. Sokakda acı acı bizim Akayın sesi geliyordu Dikkat etdimki Akay:

— Pezevenk!. Deyus seni! Vallahi billahi seni döveyim!..

Diyor ve bir tarafda karşıdaki çocuğa taşla mukabele ediyordu. Derhal kulağından yakalayarak eve getirdim.

Birgünde yanımızda oturuyordu:

— Akay! Dedim. Biz artık ihtiyarladık; sen büyüyünce bize bakacakmısın?.

Didim. O mahcubane gülerek:

— Bakayım ya...

— Nasıl bakacaksın? dedim.

O yeşil gözlerini açarak kafasını dikdi:

— İşte böyle bakcen.. Dedi

Bundan iki ay evvelde ikisi bir odada otururken bizim molla Şerife [1]:

— Nine!..

Dedi, oda:

— Eyyy!...

— Sen ne zaman ölcen be?..

Ayşe teyze, bu söze kızmakla beraber:

— Aaani!.. Dedi. Oda oşt kökköpek! ben ölceme sesesen öl!..

Dedi. Akayda gülerek:

— Sen kocasınya.. Evvela kocala ölü!. Sen biyocuk öl bakam!.

Dedi ve sonra Ayşe teyze gelerek yana yakıla bize Akaydan şikâyet idiyordu.

Hele geçen gün çok keyifli idi. İskemlesine oturmuş gramafon pilaklarından öğrendiği türküleri söyleyordu:

Eminem Eminen çakıyy Eminem
Eminem Eminem yoşma Eminem
Gözellerin peşinde koşma Eminem
Gozellerin peşinde koşma Eminem
Eminem ğıjını seveyim
Doyulmaz civlesi va,
Doyulmaz civlesi va!..
İl ğıjının ğoynunda

[1] Köy istilahınca pamuk sağmak demek, pamuğu kozasından çeke çeke çıkarmak demektir.

[1] Kaynağın 54 ncü sayısında çıkan [Ali Gası] başlıklı yazımızın kahramı Ayşe teyze!

Uykuya dünek olumu
Uykuya dönek olumu
Eminem Eminem çakıyy Eminem
Gözelleyin...

Fakat türkünün alt tarafını bilemediği için belki bu parçayı yüzlerce kere tekrar etti. Biraz durdukdan sonra bana geldi:

— Buba.. Dedi, hani bi türkü vadı:
Yay yay yay, yayaman [1]

— Ben bileyim oğlum o türküyü!

— Senin aklın neyesinde buba.. Geçenlede şuyda gyamafon çalakana söyludun ya?. Aklın nede?..

Dedi. ve yine gramafondaki (Ömer) türküsüne başladı:

Uyfalıyım ezelden
Gönüm geçmez güzelden
Gönüm geçmez güzelden vay!

[1] Güya (yar yar yaraman) diyecek

Anam oyasin ommey
Bubam oyasın ommey
Benim oyasın ommey vay!.

İki gün evvelde Akayın nınesi (Ayşe teyze) dışarda idiler. Akayın burnu akmış. Onlar dışarda konuşuyorlar. Bizde içerde dinleyorduk. Ayşe teyze:

— Bububurnunu sil: Ih de:

O da ağzile:

— Ih!..

— O o öyle değil len (olan) bububurnunla ıh de!

— Nine; buynumla nası ıh diyeyin be!.

— Allah Allah, ıh de be!.

O yine ağzile:

— Ih!.

Hadi Allah ce ce cevizini ve ve vesin!..

Dedi. Molla Şerifin üzülerek öfkeli öfkeli söylənmesine bizde içerden kıs kıs gülüyorduk...

ATALAR SÖZÜ

Toplayan: SABUR ŞAHİN

— VIII —

Eyilikten maraz hasıl olur.
Eyinin dostu yoktur.
Ediksikden edep öğren
El için yanma narr çek çubuğunu safanı ara
Ey aşık ömer aç başını tuz ekecekler
Evi ev eden kadınlar; geldi taam biter kelâm
Elin sözüne bakma, kendi işine bak.

F

Fakirlik ateşten gömlektir.
Farzdan evvel farz var namazdan evvel boğaz var.
Fazla aş ya karın ağrıtır ya baş
Fazla aştan sakın, olursun hayvana yakın
Fakirlik ayıp değil tenbellik ayıp
Feleğin çenberinden geçmiş
Felek kimine kavun yedirir kimine kelek
Firkâtın sonu vuslettir.
Fitne uyuyan yılana benzer uyandırmamalıdır.
Fıkaranın doğurduğuna ya oğlan ya kız derler zenginin doğurduğuna ya bey ya hanım derler.
Fukaranın çocuğu zenginin atı kıymetli olur.
Fukaranın tavuğu tek yumurtlar.
Fukarayı yaşatan mali hulyadır.

G

Gafil kuşun avcısı çok olur.
Garip kuşun yuvasını tanrı yapar.
Garip yiğidin dili kısa boynu eğri olur.
Garibe bir selâm bin altına mukabildir.
Gam çekip anma gamı feryadı sana ismarladılarmı bu yalan dünyayı
Gavgada kılıç ödünç verilmez
Gavga ile sofraya teklif olmaz
Gavgalı tavşan avcı başının
Gavgaya katılma bilmediğin işe atılma
Gavurdan dost domuz derisinden post olmaz.
Gece silâhlı gündüz külâhlı
Geceler gebedir gün doğmadan neler doğar.
Geçimin geçim olsunda oturduğun yer samanlık köşesi olsun.
Geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni
Geçmişe mazi derler.
Geçmez akça gem söz sahibinindir.
Geç olsunda güç olmasın
Geçti bolluğun pazarı sür eşeğini Niğdeye
Geç olsunda koç olsun
Geçti bülbül geçti gül, ister ağla ister gül.
Geçti güzelliğin çağı kırıldı uçkurun bağı
Geçide varmadan çemrenme
Gel demesi kolay amma git demesi güçtür.
Gelen gidene rahmet okur
Gelmek elinde ise gitmek elinde değil
Gelin atta kısmeti yatta
Gelin iskemle getirir üstüne kendi oturur.
Gelin kıdemi yaradı eşeği kapıdan taradı
Gelinler kırmızı şalvar geydiğinden kızlara maskara olur.
Gelin donu ile kadın olmuş yok
Gelinin uşağını devenin göşgünü
Gelişine göre gidişin
Gemisini kurtaran kaptandır.
Geuçlikten kocalığa ömür saklamalı
Gelin çiçek her dediği gerçek
Girmezden evvel çıkmağı düşünür.

Gökten ne yağmışta yer kabul etmemiş
Gök yüzünde düğün var deseler kadınlar merdiven kurmağa kalkarlar.
Göl yerinde su eksik olmaz
Gönül dostunu bilir
Gönül düştü kediye kedi düştü tutuya
Gönül çocuğa benzer gördüğünü durmayup ister.
Gönül kimi severse güzel odur.
Gönül kocamaz
Gönül otada konar yokada
Gönül sırça saraydır. Yıkılırsa yapılmaz
Gönülsüz namızı gök almaz
Gönül var otluğa gönül var çöplüğe konar
Gönlün sığdığı yere hepsi sığar
Görmedi gördü bayıldı öldü.
Görülen oğru . . . . . doğru
Görüşte bilgi ile gidişte ülkü ile
Görünen köy kılavuz istemez.
Gözden ırak olan gönüldende ırak olur.
Göz derya seyir bedava
Göz görmeyince gönül katlanır.
Göz görürde gönül ister derler
Gözün tok gönlün zengin olsun
Gözün üstünde kaşın var demedi
Gözü danede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz.
Gözlüğe gizli yok
Gurbette öğünmek hamamda türkü çağırmağa benzer.
Gurbette taşa yaslanmıyan evindeki hasırın kıymetini bilmez.
Gülme komşuna gelir başına
Gül dikensiz olamaz
Güllükte bitmiş amma gül bitmemiş
Gülü seven dikenine katlanır.
Gülü tarife ne hacet ne çiçektir biliriz
Gülün kadrini bülbül bilir.
Gün çarığı sıktı çarıkta beni sıktı.
Gündüz uçamıyan sinek gece ayrana düşer
Gün geçer kin geçmez
Gün geçer kin geçer. (Bu şekildede söylenir.
Güneşte söylediğin gö'gede söylenmez
Gürültü istemiyen kazancı dükkânına girmez
Güvenme varlığa düşersin darlığa
Güzelin hasmı bir sivilcim Zenginin hasmı bir kızılçım
Güzelliğe bakma huya bak
Güzellik ekmeğe sürülüp yenmez
Güzele bakmak sevaptır.

H

Ha anan öksüz kalmış ha baban
Hacı sandığımızın haçı koltuğunda çıktı.
Haddini bilmeyene haddini bildirmek öksüze kaftan giydirmek gibidir.
Hak doğrunun yardımcısıdır.
Hafif çalıyı yel alır, ağır çalı yerinde kalır.
Hâkimsiz hekimsiz memlekette durma
Hak söz acı gelir
Hak söze akan sular durur
Hakkı tanımayan halka baş eğmez
Hak yiyen çok yer
Hak yapar pak yapar
Halden bilen halim olur halden bilmeyen zalim
Halep orada ise haşim burada
Halimi bilmeyen zalim
Halının tozu tükenmez delinin sözü tükenmez
Hamama gider kurnaya düğüne gider zurnaya âşık olur.
Hayvan şakırtısı değil dayak
Hamama giren terlerde çıkar
Hamama türkü çağırması gurbette öğünmesi kolay olur
Ham söz kalp akça sahibinindir
Hamurdan artarda çamurdan artmız
Hancı yolcu erzakile geçinir
Hanım kırarsa kaza hizmetçi kırarsa hata
Haramdan gelen harama gider
Harama hile karıştırma

— Devamı var —

Halkevi çalışmaları:

Namık Kemal Gecesi

MÜKERRRM KÂMİL SU

2 — Birinci kânun, çarşamba günü ilimiz Halkevinde, 48 yıl ö.ce ölen büyük vatan sever Namık Kemali andık. Halkevi kışlık konferans faaliyetine Kemalin öldüğü gün, onun adını anmakla, başladı.

Bu gece salon baştan başa dolmuştu. Derin bir sessizlik içinde hürmetle dinlenen iştiklâl marşından sonra kürsüye gelen lise türkçe öğretmeni bayan Mükerrem Kâmil Su, çok açık bir lisanla Namık Kemalin hayatını anlattı. Konferans elli dakika sürdü. Bayan Mükerrem Kâmilden sonra lise talebelerinden Sırrı, Hulusi, Vahdet, Nefii, Erdem, Namık Kemalin en güzel şiirlerinden birer tane ve Orhan adındaki diğer bir talebe de Namık Kemal için yazdığı kendi şiiri ile yine Namık Kemal için Sırrı Çoruh tarafından yazılan şiiri okudular. Şiddetli alkışlarla karşılanan bu konferansı ve Kemal için yazılan şiirleri bugünün temiz birer hatırası olmak üzere aynen neşrediyoruz.

Arkadaşlar!..

48 Yıl önce gözlerini belkide oh diye geniş bir nefes alamadan yuman.. Yahut yaşadığı kadar vatan sevgisini damarlarında bir kan gibi taşıyan, hürriyet aşkını göğsü parçalana parçalana kalbinde besliyen koca Kemal açık gözlerile bu dünyadan göçip gitti.

Onun büyük ruhuna duyduğumuz büyük saygı ve sonsuz sevgiyi sizleri bir dakika susmaya çağırarak göstermek istemiyorum.

Ruhunda kasırgalar, boralar, kıyametler kopan aziz Kemal.. Gençliğin hür ve mesut sesini. Gençliğin bu mutlu günlere ermekten gelen kıvançlı haykırışlarını duyarsa daha çok sevinecek, onun bu gece bir Peygamber buludu gibi başımızın üstünde dolaştığını düşündüğüm büyük ruhu kaygısız sesler karşısında dilediği dinlenişi bulmuş olacaktır.

Kemal öyle yüksek bir kudret, yüz yılların arasında yetişmiş öyle değerli bir şahıs ki. Onu bütün hadları ile anlatmanın bence imkânı yoktur.

Onun Bulayır sırtlarında küçücük bir tümsekten başka bir şey olmıyan son mütevazi yuvasına mümkün olsaydı da gitseydim bu gece..

İhtimal kona kona. Dert avutan bir ana dizlerinde acılarını yıkayan bir evlât gibi ağlıyacak. «Millette görmeği çok istediğin bugünleri görmeden öldüğün için ağlıyorum.

Senin mahzun mahzun bu topraklardan çekilüp gitmen bana bir gönül sızısı verdiği için hıçkırıyorum sporlar büyük vatansever diyecekdim.

Büyük ruhlar için ebediyet vardır. Onlar aramızdan çekilüp gitmekle hayatdan da silinüp gitmiyorlar. Eserleri yaşadıkça adları nesilden nesle anıldıkca bir gün her gün gördüklerimizin, seslerini duyduklarımızın mevcudiyetlerinden çok daha fazla aramızda yaşadıklarını anlıyoruz.

Türk gönülleri Kemal için bir mezar oldukca...

Türk kafalarında Kemalden, Kemalin ateş ruhundan dilim dilim yurt heycanı mefkûre alevi parladıkca Kemal için ölüm hiç mevzu bahs olulabilirmi! Şu halde arkadaşlar.. Bu yaşayan ölüyü gönlümüzde yaşatmağı bildiğimiz kadar insanlığın derin manasında damarlarımızda his etmiş olacağız.

Kemal 48 yıl önce aramızdan çekilüp

gitmiş olabilir.

Fakat onu her yıl daha derin bir sevgi ve kudretle aramızdan yaşarken göreceğiz, sezeceğiz.

Bir küçük manzuma, bir vatan şarkısı bellemek için çırpınan küçük çocukdan, ak saçlı büyüklerimiz kadare herkes, hepimiz onu tanıyarak, severek; «Ah Kemal sen daha uzun yıllar yaşamalıdın, bilhassa bu mutlu günleri görmeli idin» diyeceğiz.

Ben gençliğin bu dilekle sarsılacagına çok içimden inanalardan biriyim.

Kemalin hayatı:

Tanzimat ilan edileli henüz bir sene olmuşduki 1840 yılında müneccim başı Mustafa Asım beyin Tekirdağında bir oğlu doğdu. Bu zat mesleğindende anlaşılıyorki muttekıttir. Tesadüfen o gece evinin selamlığında evliya telakki edilen bir derviş misafir bulunmaktadır. Asım bey çocugunu kucaklayip derhal selâmlığa koşuyor ve çocuğa bir ieim reca ediyor. Şeyhde Mehmet Kemal ismini verdikden sonra (islâmın kemali olsun) diyede dua ediyor.

Hayatta yerini bulan ender dualardan biride budur. Çünkü bu dilekdeki isabeti yıllardan sonra Türklerin gönül bağladıkları Kemalı pek yakından görüyoruz.

Kemal asil bir aile evladıdır. Şeceresini tetkik etdiğimiz zaman birçok kahramanlara ve şairlere rastlıyoruz.

Bu aile padişahların nangürlüklerine zülümlerinede uğramışdır. Suçları kahramanlık ve fedakârlık olan atalarının katl edilişleri, mallarının yağmaya uğramasıdırkı Kemalin dedesinden babasına yalnız temiz ve şerefli bir asalet kalmışdır. O kadar...

Kemalin babası Asım bey fakirdi. Fakat asaleti; kendisine yüksek bir aileye damat olmak saadetini kazandırdı.

Sancak beylerinden Abdulâtiff Paşanın kızı ile evlenerek içgüvey oldu. Fakat Kemalin doğduğundan pek az sonra karısı öldüğü için Asım bey o aileden ayrılmak mecburiyetinde kaldı. Biricik kızlarının bütün sevgisini torunlarının başında toplıyan ihtiyar büyük anne ile, büyük babayı ağlatmamak için Kemali onlara bıraktı.

Kemalin çocukluğu sancaktan sancağa dolaşan dedesi ile büyük bir gezginlik içinde geçmiştir. Ancak büyük babasının memuriyetinden infisali ile İstanbula gelip bir kaç sene rüştiye mektebinde tahsil yapabilmiştir.

Dedesi Kars mutasarrıflığına tayin edilince 12 yaşında iken yine beraber gitti. Ve edebi bir mektep açmak şerefini kazanan koca kemalin bütün mektep tahsili bundan ibaret kaldı.

Kemal Karsta günlerini iki işle doldurmaktadır: Biri dedesinin tuttuğu hocalardan, İstanbuldan getirttiği kitaplardan bilgisini artırmak..

Diğeri de; avcılık, silâhşörlük, binicilik sporları ile maddi faaliyetler..

Dedesi terfian Sofyaya tayin edilince yine berer gidiyorlar.

Orada iki hâdise bize genç Kemalin ruhunu ap açik göstermektedir. Biri Karsda iken başladığı avculuğu, Sofyadada devam etdiriyor. Birgün vurduğu Ahunun anne olacağını görerek derin bir elem duyuyor. Öyleki gözleri yaş içinde, bir daha avlanmamağa and içüp ve daha o gün tüfengini duvara asıyor.

Zaten kalemi silahdan çok daha kuvvetli olan bir sanatkâr için buna lüzum yok ya... Fakat Kemal çok sevdiği avculuğa vedai, henüz ondört yaşında bir çocuk iken yapıyor.

Bu hâdise bize Kemalin ince ruhlu, hassas bir çocuk olduğunu isbat eder.

Diğeride temiz lekesiz bir şahsiyet meselesidir.

Eski idarenin icablarından biri de (kapı altı hasılâtı) için yani hükûmete baş

vurmak istiyenler böyle bir vergi vermek mecburiyetinde bulunuyorlarmış.

Abdullâtif paşada bu görenege uymak maksadı ile halkdan bu parayi alırmış. Kemal daireye baş vurmak için verilen bu parayi bir rüşvet telakki ettiğini, dedesinin bu hataya düşmemesini bir kaç kere kendisine söylemiş.

Hattâ Kemal bu hâdise yüzünden kendisini yetiştiren dedesinden ayrılmağı bile göze almıştır

İşte Kemal millete aşık olduğunu, ruhunda hakkın sesinden başka bir şey duymadığını da 16 yaşında bir çocukken bu hareketi ile isbat etmiştir.

Kemal ikinci defa İstanbula geliyor. Henüz yaşı 17.. Fakat evlid r, kolunda da divançesi var. Çünki şiire 14 yaşında iken başlamıştır. İstanbulda edebî ve ilmî iki muhit karşısında bulunmuştu: Eskiler, veyeniler Kemal yenilerden haberdar olamadan eskilere karıştı. Bunlar encümeni şuar namile bir teşekkül vücude getirmişler oradı toplantılar yaparak çalışıyorlardı, Kemal daha 16 yaşında iken yazdığı bir gazelle bu toplantıya girmişti. Kendisini çok takdir ettiler. Derhal edipler arasında şöhret buldu. Kemale binbaşı Eşref bey isminde bir zat Namık mahlesini verdi 3 sene genç Namık bu eski şairler arasında hep divan şiirl ri yazdı.

Gençliği, neşesi, nükteleri, zekâsı ve istidadı bu yaşlı şahsiyetler arasında hemen kendisini göstermiş ve pek çabuk orada önemli bir mevki yapmışdı.

Günün birinde Kemal divanın arkasına bir gazel yazıyor. Bu gazelde halka hürmet atmek emeli ses vermektedir. Gazelin arkasındada acemi bir yazı ile birkaç Fransızca kitap ve müellif isimleri..

İşte Kemal bu gazel ve bu acemi Fransızca yazı ile 19 yaşında gözlerini büsbütün başka aleme açdı demektir.

Kemaldeki bu yurt için değerli değişikliği yapan Şinasıdır. Zaten Şinasının en büyük eseride Türklere Kemli kazandırmış olmasıdır.

Kemel bir tarafdan tercüme odasında çalışıp Fransızcasını ilerletirken diğer tarafdanda Şinasinin çıkardığı tasviri efkâr. da çalışmaktadır. Artık Mehmet, Namık isimleri silinmiş, ortada yazıları sevilen begenilen genç Kemal kalmışdır. Kemal bey adı dillerde destan olmuş halk kendisine muhtelif isimler verdikden sonra nihayet fedai Kamal bey dendi

Şinasiuin kalemi ile durgun bir çay gibi akıp giden tasviri efkâr Kemalin katılışı ile birden kaynadı, taşdı, köpürdü.

Öyle yazılarki duyarak sinirleri titriyerek, şahlanarak onları yazan el.. Okuyucularının ruhlarına yer etmeği.. Orada uyuyan gizli acıları, istekleri pek güzel bilmekte ve başarmaktadır.

Kemal Tasviri Efkârda yalnız siyasî makaleler değil, edebî mütalealar da yazmıştır. Ve bir kaç sayıda çıkan uzun bir makalesi ile lisanımızın istiklâline taraftar olduğunu izah etmiştir. Bütün eserlerini karıştırmış olursak mümkün olduğu kadar lisanı arabi ve farisi hücümundan kurtarmağa çalıştığını görürüz.

Doymadı gözlerimiz kan ile olsun dolsun
Babalar ağlıya dursun, analar saç yolsun.
Yüzümüz yerde sürünsün, başımız taş olsun
Vatanın bağrına düşman dayadı hançerini
Yok imiş kurtaracak bahtı kara kadrini.

Bugün hâlâ kullandığımız bir çok kelimeleri lisana getiren Kemaldir ve lisanımızın zenginleşmesine çok yardım etmiştir. Lisanı tasfiye hususunda tekâmül kaidesine riayet etti Yalnız tekâmülde gösterdiği sürat pek mühimdi.

Kendisi bilâistisna her türlü eser kaleme aldığı için üslubu pek mütenevvidi. Fakat bu üslubün hepsi birbirinden güzel cazip ve fevkalâde müessirdir.

Üslübünde öyle canlı bir şahsiyet vardı ki yazılarının altına imzasını atmasa dahi yine tanınır. Kemalin Üslubude kalbi ka-

dar türkdür. Uslübünün tek kusuru; resmi şiveye kaçmış olmasıdırki bu hataya düşmemek için bazan çok itina eder muvaffak olurdu. Enfes mektublarında bu kusur hiç yokdur.

Şiirleri:

Kemalin eski şiirlerini mevzuu bahs edecek değilim. Onlar ilk gençlik günlerinin, şahsiyetin tekarrür etmeden kaleme alınmış mahsulleridir.

Asıl hepimizin hafızasında yaşayan nesilden nesle geçeceği aşikâr olan şiirlerine gelelim:

Kemalin yeni şiirleri ancak dört beş formalık küçük bir mecmua teşkil eder. İsteseydi kendini yalnız şiire hasreder yüksek hassasiyetini terennüm ederek şah eserler verebilirdi Lâkin o şiiri bir gaye değil bir vasıta telâkki etmiş.. Bütün enerjisi ile vatan için siyasi hayata atılmışdır. Ona büyük bir şair diyemeyiz. Aşka, tabiata tasvirlere ait şiirlerinde de muvaffak olmuş değildir. Fakat vatani şiirlerde onu en yüksek şairimiz olarak olarak görmek icap eder. Hüriyet kasidesi ile vaveylası Abdülhak Hamidde dahil olduğu halde hiç bir şairimizin yazamadığı yüksek, vatani şiirlerdendir.

İşte onun şiirlerinden iki kıta:

Kurban edip vücudumu ben ruhu millete,
Terk eyledim hayatımı fikri hamiyete.
Cismim ademde olsada hunim boğar seni,
Vermem mecal ben sana halka hiyanete.

İtimat ettikçe adem şanına, namusuna
Hiç ehemmiyet verirmi alemin casusuna;
İşte meydanı hamiyet, kaçma ey cellâdı zülm
Ya seni mahveylesin mevlâ, cihanda ya beni!

Makaleleri:

Kemalin ilk mensur eserleri makaleleridir. Muharrirliğe gazeteciliğe başladığı için her şeyden önce edebi ve siyasi makaleler yazmıştır.

Sırf edebiyat noktasından bakılınca bu makalelerdeki uslüp harikadır. Bu uslüptaki karakteristik nokta; fevkalâde müessir oluşudur. Makalelerinin çoğu edebidir. Burada Kemal büyük bir vukufla eski edebiyatı batırır, yeni edebiyatı göklere çıkarır, müdafaa eder.

Siyasi makaleleri, başlıca tasviri efkâr, hadika, ibret, hürriyet gazetelerinde çıkmıştır. Kemal bu makaleleri ile milletin vicdanını çok eyi terbiye etmiş okuyucularının olgunlaşmalarına bütün ruhu ile çalışmışdır. Zamanında ve zamanından çok sonrada millet kendisine perestiş etti. Süleyman Nazif onun nasıl sevildiğini şöyle izah eder.

«Zamanında Namık Kemalin nasıl bir sultanı edebi olduğunu o zamanı idrak etmemiş olanlar asla takdir edemezler. Bir sultan ki: Önünde bir millet hoavf ile değil heycanı aşk ile titrer.»

Kemal yazılarında fevkalade inandırmak kudretini haizdi. Çünkü o vicdanından bir şeyin hakikatına inanmadan yazmazdı.

Münekkadliğinde şedit olmakla beraber bi tarafığını da muhafaza edebilmiştir. Şimdi vatan makalesini yazıp yürekleri yurt aşkile titretirken biraz sonra aile makalesini yazıp içtimai bir ders verir bir Londrayi yazar, Türklere medeni bir örnek gösterir say makalesini yazar halkı çalışmağa aşık eder.

İki bini geçen makalelerini burada ayrı ayrı zikretmeğe imkân olmadığı gibi tahlilede kudretim haşa yoktur.

MEKTUBLARI:

Kemalin mektubları edebî eserlerimiz arasında ebedi kalacak değerdedir Hernevi mektup yazmıştır. Bu binlerce mektubun her biri birbirinden güzel, birbirinden nefisdir. Makalelerindeki ikna kuvveti mektublarındada vardır. Kemalin bir mektubuna nail olmak o zamanın irfan edebiyatına göre yüksek bir şerefdi. Kendisine yazılan hiç bir mektubu cevabsız bırakmazdı. Bilhassa gençliği katiyen ihmal

edemedi. En haz duyduğu şey de talebelerden aldığı mektublar oluyordu.

Küçüklerine karşı fevkalade şefkatli, Türk milletinin feyzine mani olanlara ise pek şediddi.

Kemalin otuz sene içinde yazılmış mektubları mümkün olsada bir araya toplanabilse, muhakkakki edebiyatımız ölmez, yıkılmaz yeni bir abide kazanmış olur.

RİSALELERİ:

Namık Kemalin risaleleri içinde o vakit elden ele, hafızadan hafızaya dolaşmış olanları Devri istila, Barıkai zafer, Rüya risaleleridir.

Rüya risalesi hürriyetin bir peri gibi doğuşunu bildiren şairane bir yazıdır. İstibdadın en sıkı zamanında bu risale elden ele istinsah edilmiş ve meşrutiyetin ilanı üzerine basılınceda binlerce okuyucu bulmuştur.

TENKİT ESERLERİ:

Edebi ve siyasi iki mesleği olduğu için tabii tenkitleride iki kısımdır. Edebi tenkitleride iki kısımdır:

1 — Muarızlarının, düşmanlarının eserlerine karşı yazdıkları,

2 — Kendi mesleğinden olanların eserlerine karşı yazdığı tenkitler.

Birincilere karşı aman vermez, bitaraf olamaz, pek müdhiş bir münekkittir Bilhassa İrfan paşaya mektubu bir örnek diye gösterilebilir.

İkinci kısım eserlere karşı ise tamamen bi tarafdır. Hatta lütûfkârdır. Çünkü kendi mesleğinde olanları teşvik etmek, yeni edebiyatı ilerletmek emelindeydi. Yalnız Ziya paşanın harabatına yazdığı tahrip ile takibi bu cinsden ayırmak icap eder.

TİYATROLARI:

Kemalin tiyatroları temaşa noktasından sayanı ehemmiyet değildir. Fakat onun zamanında muayyen bir fikre hizmet için son derece edebi yazılması icap ettiğinden böyle yazmıştır.

Bizde ilk millî tiyatroyi yazan Kemal olmuştur.

Buna Vatan yahut silistreyi bir misal gösteririz.

Zavallı çocuk, Gülnihal Akif bey Karabelası gibi eserleri ictimai Celal tarihidi.

Kemalin ölümünden 20, 30 sene sonra dahi bir çok defalar bu eserler sahneye konmuştur.

ROMANLARI:

Kemal tiyatroda ne ise romandada odur. Romanında milletin fikrî, rubî terbiyesine alet ittihaz etmiştir.

O zaman roman zevki olmadığına, masal devrinde bulunduğumuza göre onun içtimai tarihi mevzular üzerinde edebî bir uslübla kaleme aldığı iki roman zamanına göre pek kıyme lidir.

İntiba içtimai, Cezmi tarihi bir eserdir.

TARİHLERİ:

Evrakı perişan; bizde açık lisan ile yazılmış ilk tarih eseri at olunabilir. Büyük kahramanlıklar, millî fedakârlıklar pek samimi bir üslübla ifadelendirilmiştir. Bu eser zamanında çok şöhret kazanmıştır.

Kanije muhasarası, ulvi bir fedakârlığın dile gelmesidir.

Osmanlı tarihi ile islâm tarihini bitirmeğe maallesef imkân bulamamıştır.

EDEBİ MAHİYETİ:

Namık Kemal tam manası ile romantikdir. Fransa tarihinde Viktorhügo ne ise Türkiyedede hemen hemen Kemal o disek mübalağa etmiş olmalıyız. Onun büyük bir edip ve sanatkâr olmayip sadece inkılâpcı olduğunu söyleyenler vardır.

Fakat bu inkılabı ne ile yapdığını onlara soracak olursak aceba ne cevap vereceklerdi.

İlk İnönü zaferinden sonra Namık Kemalin oğlu Ali Ekrem Atatürk'e bir tebrik teli çekmiştir. Aldığı cevabı aynen okuya-

cağım.

«Anadolunun ruhu bütün feyzi mukavemetini âbau tarihden almıştır.

Bize bu mukaddes feyzi nefh eden ervahı ecdad arasında mükerrem babanızın büyük mevkii vardır mecruh vatanın halâs ve istiklâli için ölmek yolunda bu günkü nesle talimi fedakârı eden büyük Kemal hakkında tekriri tazimata vesile olan telgrafınıza arzı şükranı mahsus eylerim efendim »

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
MUSTAFA KEMAL

Ve yine Kemal için söylenen birkaç güzel cümle:

«Kemal nazarı hakikatte taarruzdan masun olduğu gibi müdafaa olunmak ihtiyacındanda münezzehdir. O mecmuai kemalâta nazir ne gelmiş, nede gelmek muhtemeldir.

ABDÜLHAK HAMİT

«Bence Kemalin dehası da türktür. nekıalarıda Türktür. Onda bir cihangirlik vardı.

Sami Paşa zade
SEZAİ

«Edebiyat bir iman, bir aşk, kutsi bir kudrettir. Tanzimat devrinde muhtelif kuvvetleri en eyi temsil eden Kemal oldu. Kuvvete, zulme karşı kafa tutmanın zevkini öğreten Kemaldir »

HAMDULLAH SUPHİ

Kemalin edebi mahiyetini ifadelendirmek için bu dört büyük şahsın veciz sözlerinden başka ne söyliyebilirim?

SİYASİ HAYATI.

Kemalın milletine vakfettiği iki kuvveti vardı:

1 — Natıkası

2 — Kalemi

Natıkasının en büyük tesiri Şehzade Murat efendi üzerinde görülmüştür. Öyleki tereddiye sürüklenen hanedan çocukları içinden ancak ona vatan, millet aşkını aşılıyabilmiş, ona hakkın manasını öğretmişti.

Şinasi avrupaya gidince gazete büsbütün Kemale kaldı. Onun yazılarını en büyük devlet adamları bile beğeniyorlardı. Yangın başlıklı makalesi çıkınca sadrazam Âli paşa o zamanın en büyük takdiri, iltifatı olan saniye rütbesini kendisine tevcih etti. Fakat Kemalin genç Osmanlılar cemiyetine girişi bu takdir hislerini birden allak bullak etti Bu cemiyet vatana meşrutiyeti getirmek istiyordu. Orada çalışanları dağıtmak için her birini bir yere attılar. Namık Kemalde Erzurum vali muavinligi düştü.

Kemal borc içindeydi. Büyük bir sıkıntısı vardı. Kendisini bu elim vaziyetten kurtaracak mühim bir atiye ile yeni vazifesine göndermek lütfunda bulundurulmasını milletin hakkından başka bir şey olarak tanımadığı bu mühim parayi kemali nezaketle ret etti Onların memuriyetlerine gideceğine avrupaya kaçtı.

Kemal avrupaya kaçdığında 27 yaşında idi. Kendisini bu harekete teşvik eden Ziya paşa olmuştur. Orada hummalı bir çalışma hayatına atıldı İstanbula döndüğü zaman çıkardığı İbret gazetesi, Kemalin bu avrupa seyahatından ne kadar çok istifade ettiğini, manen ne kadar olgunlaşdığını pek güzel isbat eder.

Abdülaziz Parise gidince Kemal ve arkadaşları onunla karşılaşmamak için Londroya gitmişlerdi Orada haftalık Hüriyet gazetesini çıkardılar. Bu gazete 200 sayı kadar çıkabildi.

Kendilerine pirens Mustafa Fazıl paşa maddeten yardım ediyordu Bu babaliye karşı güzel bir manavre idi. Sakat idarenin zulmüne karşı koymak istiyen kafalar paşanın altınlarından, bu sakat idareden kendisine geniş bir pay çıkarmak istiyen paşada bu kalemlerden cer alarak çalışıyorlardı. Günün birinde prensin babâli ile uyuşması neticesinde maddi yardım

kesildi. Kendilerine zahir olacağını vat eden Şehzade Murat efendide aylık taahhüdatını kesince zavallılar gurbette pek elim bir vaziyete düştüler ve gazeteleri sırf parasızlık yüzünden kapatılmış oldu.

Eğer bu gençlerin arasındaki tesanüt bozulmamış olsaydı yine birçk şeye yarayabileceklerdi. Fakat ne yazıkki son zamanlarda fikirleri arasında aşılmaz zıtlıklar görünmeğe başladı.

Herkes kurtuluşu bir başka köşeden görüyor ve mutlak kendi görüşünün isabetli olduğuna inanıyordu.

Hatta o kadar kuvvetli iki dost olan Ziya paşa ile Namık Kemal bile aralarında anlaşamamaga başlamışlardı.

İkisininde Londrada gördükleri rüyalar arasındaki ayrılık, onların mefkûrede birleşemediklerini bize pek güzel isbat etmektedir.

Sırf Kemal ve onun arkadaşlarını yurda çekmek geyesi ile yapılan umumi affdan sonra Kemal İstanbule dönüyor.

Süleyman Nazifin dediği gibi (bıçak gitti, ustura geldi) işte Kemalin İstanbula dönüşü tıbkı böyle oldu. Yalnız keskinlik noktasından değil.. Olgunluk bakımıadanda öyle..

Kemal artık Kemal devresindedir.

Fuat paşa Namık Kemal için (onu hem dar ağacına asmalı, hem gidüp altında ağlamalı) dermiş. Bunu yapamadılar. Fakat onun kudreti karşısında takdir hislerini taşırmakdan kendilerini alamadıkları gibi, mefkûresi önündede diş bilemekten geri durmadılar.

Kemal de onları ölümlerinde bile af etmedi.

Kendisinden eyi işler bekledikleri Mahmut Nedim paşa da kof çıktı. O zamana kadar Abuzziyanın Hadıka gazetesinde makaleler yazan Kemal, ciddi ve fiili bir harekete geçmek için İbret gazetesini çıkarmağa başladı. İşte Kemalin en ateşli, en olgun ve en feyizli muharrirliği bu gazetededir.

Mimar Sinanın üç camisi için neler söylediğini biliriz Kemali le bu ölçüye vuracak olursak:

Namık Kemal çıraklığını Tasvir efkârda,
Kalfalığını Londradaki Hürriyette,
Ustalığını da İbrette göstermiştir diyeceğiz.

Bu gazete memleket havasını birden değiştirmiş, artık kendisi gündelik bir muharrir olmaktan çıkarak sevilen, tapılan bir şahsiyet olmuştur.

Mahmut Nedim paşa tehlikeyi tabii sezdi. Ve İbret gazetesinde çalışanları yine bir köşeye dağıttı.

Bu defa Kemalin hissesine Gelibolu mutasarrıflığı düştü. Kemal Geliboludan İbret gazetesine B. M. Hadika gazetesine N. K. rumuzu ile yazı yetiştiriyordu. Öyleki, bu yazılar İstanbulda yazılanlardan çok daha derin ve ateşlidir.

Kemalin Gelibolu mutasarrıflığı 8 ay kadardır. Kuduz hastalığı sebebine köpekleri ayrı mahallelere sevketti diye azledildi. Sevinçle İstanbula dönüp yine İbret gazetesinin başında çalışmağa başladıki,

Memlekette vatan hadisesi çıkdı.

İçinizde Namık Kemalin Vatan, yahut silistire adlı piyesini işitmiyen yokdur sanıyorum.

Gedik paşada yeni açılan tiyatroda bu piyes halka gösterildiği zaman edebiyat tarihimizede bilâ istisna hiç bir şahsa müyesser olmıyan bir alkış tufanıdır kopdu. Tiyatro binası sarsılıyor, muharriri isteriz isteriz sesleri susdurulmaz bir uğultu halinde sokaklardan taşıyordu. Bu piyes değildi. stipdadın katlanılmaz yükü altında bunalan ruhları uyandıran kendilerine getiren ve kendilerinden geçiren bir alevdi.

Tiyatrodan çıkan halk Kemalin arkasından:

— Yaşasın Kemal, yaşasın milletin Kemali diye.. Önüne geçilmez bir sel halinde

sokakları kaplamıştı.

Ve ertesi gece vatan aşkı ile tutuşmuş gönüller, vatan piyesinin ateşden sesleri karşısında alev alev yanarken Kemali aldılar. Magosaya sürdüler. Kemal gibi için. de vatan sevgisini kan olarak taşıyan sinirlerinde ıztırap kamçılarına ezeli bir dayanık gösteren bir kudret sürülmekle zulüm gömlekleri geydirilmekle yenilir susdurulur, öldürülürmü?

Size onun giderken dudaklarından dökülen şu mısralarından daha kuvvetli söylenecek bir söz yoktur:

Vatan olsa ne rütbe bi perva
Yine bünyadı zulmü biz yıkarız.
Merkezi hake atsalarda bizi
Kürei arzı patlatır çıkarız.

Mağusanın kalın mazgallı zindanlarında her yıldan fazla kaldı. Demirleri bile çürüten rutubet onun sağlam bünyesini eritemedi. Çünki Kemali yaşatan, ayakta tutan ruhunun kuvveti idi. Zindandan dostlarına yazdığı mektupların hiç birinde neşesinden kaybettiğini, ümitsizliğe kapılarak acı acı söylendiğini görmüyoruz. Onun için Londradaki muhteşem parkla, loş, rutubetli Mağusa zindanı birdir.

Koca Kemal gençliğe ne mükemmel bir örneksin.

Zindanda durmadan piyesler, mektuplar, mücadeleler, cevaplar, Ziya paşanın harabatını karşılık tahrip ve takip gibi eserler yarattı. Kemalin sanatı karşısında nasıl eğilmeliyim ki, o her türlü ruh sükûnundan uzak, Akdenizin korkunç dalgaları ortasında unutulmuş gibi kalan bir adanın demir mazgallı zindanı içinden sesini yükseltiyordu.

Zaman zaman onun şairliği, vatanseverliği, sanatı hakkında söylenen sözleri yürütülen mülâhazaları düşünüyorumda elinde ölüyü dirilten bir kudrete sahip olmayan insanlığa lanet ediyorum.

Onu bugün bir kaç arşın beyaz kefenden ve bir kucak ıslak toprağından silkip bu günkü hayata ulaşdırabilseydik.

Ayakları altında çok değersiz bir (toprak adamından başka bir şey) olmadığımızı anlıyacakdık çoğumuz..

Abdülazizin tahtından indirilişi ile Namık Kemal dudaklarında:

Ne efsünkâr imişsin ahhh.. Didarı hürriyet
Esiri aşkın olduk gerçi kurtulduk esaretten

Mısraları ile yurda döndü.

Abdülhamidin bir mart havasıadan başka bir şey olmıyan kısa ömürlü meşrutiyetine Ziya başa ile beraber kanunu esasiyi hazırlamağa koyuldu. Çok geçmeden sefil bir jurnalla ömrünün beş ayını umumi hapishanede geçirdi ve değerli Hamdullah Subhinin babasının celadeti sayesinde muhakkak bir ölümden kurtuldu

Bu defada Midilliye yolladılar. 8 sene orada kaldı lâkin onun dürüst hareketlerine rum ahali dayanamaz olmuştu. Onların şikâyeti yüzünden Kemal Rodosa kaldırıldı.

Adanın havası güzel, nüfusu az, işler Midilliye nisbeten kolaydı. Burada yazı hayatına dalabiliyordu. Fakat yine Abdülhamidin bir vehmi yüzünden Sakıza kaldırıldı.

Padişah onu adadan adaya sürmekle enerjisini felce uğratmak istiyordu. Fakat onun bir sahifesini okumak için çöllere sürülmeğe razı olan bir gençlik, orduda kahramanlık ve fedakârlık örneği olarak kendisini gösteren sayısız zabit vardı.

Onun eserlerini evrakı mızırra arasında yakıyorlardı. Lâkin:

Ne mümkün zulm ile, bidat ile imhayı hüriyet
Çalış idraki kaldır muktedirsen âdemiyetten

K[illegible] öldürüldü, ismi matbuattan silindi, eserleri yakıldı fakat fikirleri yine kaldı. Sevgisi yine yaşıyor.

Kemalin hususiyetlerine de bir az dokunacağım:

Hayatı, evi sade ve mütevazi idi. Yalnız kitaplarına çok kıymet ve para verirdi. Yazacağı kalemlerle, kalemtıraşlara karşı derin bir zaafı vardı. Ekseriya kırmızı renkli mürekkebi tercih ederdi. Kalemine çocukluğunda yanında bulunan köleyi telmihan arap köle derdi. Kırmızı mürekkeple yazınca arap köleye merkublarını geydirdik dermiş. Bazanda gençliğinde pek sevdiği küheylan adlı atını hatırlıyarak kalemine bizim küheylan dediği de olurmuş.

Yazısı çok çirkinmiş Hariciyeye tayin edilince Arif paşa bu yazıyı bir sümüklü böceğe benzetmiş Kemal bundan müteessir olarak üç ayda yazısını pek mükemmel işlek bir hale getirmiş.

Kemal az yemek yer, az uyur, yasdığını bükerek der top ederek yatarmış. Uyumadan önce okumak itiyadıdır. Rüyaları çok defa doğru çıkarmış. Bazan rüyada beyitler yazdığı olurmuş Sabahleyin unutmasın diye gece kalkar, hemen kaleme alırmış.

Hayatı en çok okumakla geçerdi hattâ yazı kendisini okuma zevkinden ayırıyor diye sinirlenirmiş.

Ehemmiyetsiz yazılarını yazarken etrafında gürültü olması tesirsizmiş. Yalnız mühim yazılarında ses istemezmiş.

Hafızası son derece kuvvetlidir. Binlerce fıkra ve üç lisandan birçok şiir ezberindedir.

Küçüklere karşı pek şefkatli büyüklere karşı ise pek pervasızdı. Bir gün Abdulhamidin huzurunda bulunuyormuş Padişah saray kapısının önünde çalan mızıkaı humayunun nasıl olduğunu Kemale soruyor. O da fena değil diye cevap veriyor. Damat Mahmut Paşa bu cevaba karşı atılacak oluyor. Kemal birden sinirlenerek (böyle mızıkalar Parisin en adi kafa şantanlarında bile vardır. Padişah huzurundayız. Padişahlara yalan söylemek ahlâksızlıktır) diye cevab veriyor. Abdülhamit (Kemal beyin hakkı var) diyor sade ilk garez buradan başlamıştır.

Yine birgün Hamit: «benimi daha ziyade seversiniz, biraderimjmi diyor» Kemal derhal Sultan Seljmi diye karşılık veriyor. Bu cevap şiddetli olduğu kadar maharetlidir de..

Kendisi vükelâya karşı hiç bir gün gilmedigini, sırası düşdükce onlara hedlerini bildırdiğini söylermiş. Âli paşa müstesna bu kurnaz herit bana eteğini öpdürmek için sadaret makamında bulunurken beni ta odasının kapısından karşılardı» dermiş.

Vatan perverliğiıin derecesi anlatmakla bitmez.

Vatan aşkından sonra onun en büyük aşkı vicdanıdır. Kemalin gençliğe bıraktığı en yüksek eser; sarsılmaz, yıkılmaz bir anıt gibi edebiyat tarihimizle beraber ulusal tarihimizde de ayakda duracak vatan severliğidir.

Kemal deyince vetanın, vatan deyince Kemalin akla gelmemesi mümkün olmıyor.

Kemalin 12 yıllık adalar mutasarrıflığı hayatı düşmanların şikâyetlerinden anlaşılacağı üzere ve emsalsiz bir dürüstlük numunesidir. Artık durmadan hastalanıyordu.

İnsanların alçaklıklarından bıkmıştı. Yaşamak arzuları içinde tükenecek kadar hayattan soğumuştu Can ve gönülden ölüm istiyordu. Bir yurt ve hürriyet aşıkı için ne hazin akibet!..

Nihayet Sakız mutasarrıflığında iken 2 birincikânun 1888 de bir pazar günü saat 8 i 20 geçe göğüs tıkanıklığından öldü, gitti.

Garip bir tesadüf.

Karşısında bir çok yazılarını yazdığı Ebuzziya Tevfiğin matbaasındaki saatı tam bu dakikada birden bire duruvermiş.

Ebülziya da ondan sonra saatı kurmamış, üstüne Kemalin bir resmini asmış.

Kemalin ölüm haberi gazetelerin az görünür sütunlarının bir kaç satırına pek basma kalıp bir ifade ile sıkıştırılmıştır.

Fakat onu sevenlerin, onun büyük ruhuna, ateşten satırlarına, sarsılmaz imanına tapanların gönüllerinde öyle bir çöküntü olmuştur ki.. Nisyan denen değişmez renkli perde hiç bir zaman oralara su koyup, kudretini gösteremedi ve gösteremiyecekte...

Bulayır sırtlarında:

— Ölürsem görmeden milletde ümit ettiğim feyzi
Yazılsın senki kabrimde vatan mahzun ben mahzun

Mısralarını marmaranın mavi dalğalarına okutan mozar taşı...

karşılığını yalnız o sırtlarda, tarihi çanak kalenin siperlerinde, boğazın serin sularında değil.

Bir yürek gibi bütün olan koca yurtda
Bir nabız gibi tek çarpan Türk gençliğinin mefkûresinde bulacakdır.

Bnna yakın ve kutsal tarihimizden bir yaprak açarak misal gösterebiliriz.

Sakarya savaşı ile Dumlup nar savaşı arasındaki zaman içinde büyük millet meclisi kürsüsünde değerli söylevlerinden birini veren Atatürk son sözlerini Kemalin bir kelimesini değiştirdiği beyti ile bitirmişti:

Vatanın bağrına düşman dayadı hançerini,
Var imiş kurtaracak bahtı kara madrini..

Salon sonu gelmiyen gür alkış sesleri içinde çalkanmıştı. Kemalin büyük ruhunun ancak o gün toprakları altında yaşarken kavuşamadığı sükûnete erdiğini kuvvetle ümit edebiliriz O hep vatan kurtulsun, millet gülsün, yaşamanın manasını anlasın diye inim inim inlemişti.

Bugün Atatürk gençliğe nasıl inanıyor, güveniyor, büyük eserini ona emanet edebiliyorsa. Yıllarca önce Kemalde gençliğe karşı bu ümidi taşıyordu:

Edebiyat ile hürriyete can versemde
Gene bin Namıkı şeyda yetişir hakimden

Aziz Kemal. Küçük bir kalem dokunuşu ve bir kaç kelime kırıntısı ile seni anmağa çalıştım bu gece.

Sözlerimi bitirirken (ruhun gülsün) demekten kendimi alamıyacağım. Artık gül ve dinlen. Bugün vatanında kurtuldu, gençlikte hür ve mesuttur.

Ulu Önder izinde her gün biraz daha iyi ve güzel yürüyoruz.

Tek parola ile.. İleri.. Her gün biraz daha ileri..

Namık Kemale

ORHAN ÜLKÜLÜ

Ateşli, hiç bir şeyden yılma bilmez erimiz,
Dört heceli ismini andıkça kalplerimiz
İçimizde çok derin kederler canlanıyor,
Her zaman seni temiz kalplerimiz anıyor.
Bıraktığın ışıklar sönmedi, sönmeyecek.
Türk gençliği izinden dönmedi, dönmeyecek.

Tarihe ve kalplere nurlu ismin yazıldı,
O mubarek mezarın kalbimize kazıldı.
Sen bir altın mezarın içinde yatacaktın.
Parlak altın kalbinle ışık dağıtacaktın.
Sana altın bir tabut, sana altın bir mezar
Kadar kıymetli olan ulusunun kalbi var...

Zulmetleri hep boğdun her şeye gerdin,
Yiğit ulusun için canını bile verdin.
Zındanlarda sürüdün çektin bir çok işkence.
Coşkun yazılarınla ülkü verdin her gence.
Sana altın bir tabut, sana altın bir mezar
Kadar kiymetli olan ulusunun kalbi var....

Namık Kemale

En sevgili annenin kucağına yatalı
Yüz yılları geçsede bir an kadar gelecek.
Bu güzel yurt aşkını duygumuza katalı
Haykıran sevgilerin ruhunla yükselecek.

İlk verdiğin inanla ülkünün denizinde
Engine açılırken bizimle berabersin.
Kıpkızıl bir ufukta gün doğarken izinde
Gözlerini yumduran bu uykuya ne dersin.

Göklerden daha yüksek bir yer olmadığından
Şanlı bağrağımızla, göklerin üstündesin.
Rüzgârlar kesilsede asla solmadığından
Sonsuzluk çizdirecek yine son yerde sesin.

Heyhat! cismen yokluğun gözümüzü ıslatıp
Dudaklar Kemal derken kalplerimiz kanıyor.
Açtığın nurlu yolda zulmü kökünden atıp
Taşarken, içimiz, ah! Yalnız seni anıyor.

Hayır sen ölü değil yaşıyan bir vatansın
Dünya kaldıkça baki ruhlarda eserinle.
Ey: Namık Kemalimiz yine yadınla yansın
Ta derinden tutuşan gönlümüz değerinle

Kipriklerden süzülen yaşlar bile ağlıyor
Sorma nasıl ağlıyor anlatılmaz ki bu, ah...
Hatıralar içinde sanki bir nur çağlıyor
Bu senin hayalindeki eşsiz dünyada billâh.

En derin saygı'arla sonsuz yadedeceğiz
Ruhun şadolsun Kemal, kemalla yaşıyorsun
Sönmez meşale bildik seni ebediyyen biz
Uzak mesafeleri bizimle aşıyorsun...

SIRRI ÇORUH

Yusuf Fakih

« Devlet oğlu »

K. KÂNİ Akpınarlı

— IV —

Babüddava

Dinle dava nicedir hem ey ahi
Müddei oldurki davayı kaçan
Müddei aleyh kim oldur ey ahi
Yanı bu davayı terk etse eğer
Müddei bir nesne kim dava ide
Şöylekim cinsile kadrin beyan
Yanı gümüşmü ya altın diyiser
Ayni olursa hasım elinde ol eğer
Şöylekim ikul karavaş at hamar
Ol dahi mümkün eger olmazsa bi kez
Yahut binlik yahut yüzlükdür dise
Ger akar olsa hududun dahi hem
Hasım elindedir diyu hem zikride
Müddei ger bunları zikr itmese
Pes kaçan dava sahih ola tamam
Oldahi ikrar ya inkâr ide
Yahut inkâr eylese bu kez nide
Yani tanıklar bulur bulmazsa pes
And içerse ol husumet gitti hem
Kadı hükmede aleyhe ey dede
İki dürlüdür nükûl itmek dahi
Ol hakikî oldurur şöyle tarih
Şöyle kim hiç özrü olma eğer
İkisini kadı dahi ger heman
Bi kişi bir dare yiri ey ahi
Bir kişi bir elindeyken ol meğer
Ol dahi inkâr ider eder ana
Müddei tanık bulursa bigüman
Bir yer ısısı dahi ol yeri meğer
Ol satandan verdiği akçasını
Tanıgiyle çıktım yerin ısısı uş
Lîk tanik bulmaz olursa eger
Ol dahi and içer olursa tamam
Lik ol and içmez olursa eger
Yani kadı hükmeder ana tamam
Çünkü and içmedi kıldı ol nükûl
Müddei müddeialeyh hem dahi
Terk idicek terk oluna heman
Kim bunun aksince ola oldahi
Terk olunmaz pes ana cebredeler
Anı tayin eyliye ya pes nide
Eyliye zimmette olursa ayan
Sağışın yahut veznin ey puser
Ana ihsa teklifin ideler
Savf kemha bunculayu ne ki var
Kiymetin zikr eylemek olur kekiz
Kıymeti mikdarını zikr eyiese
Ol hududun sahibin dahi behem
Taki dava sahih ola dede
Kadı davasın anın işitmiye
Müddei aleyden sora ey imam
Kadı hüküm eyliye çün ikrar ide
Müddei davasını ispat ide
Hasmına and vireler kılsa heves
Ger nükûl eyler ise ol muhterem
Hükmü şer'î öyledir ya pes nide
Ya hakikî yahut hükmü ey ahi
Yani ben and içmezem diye sahih
Pes olur anın sükûtu muteber
Hükmederse cayiz olur bigüman
Ya dar olsa yadut dükkân hemdahi
Bu banim mülküm diyu nava ider
Bu senin mülkün değildir ey ağa
Kadı hükmeder anı ana heman
Bir kişiden satun almış olsa ger
Kim rücû eyler yine alur anı
Ol dahi virdüğin andan aldı hoş
Yer elinde olana and düşer
Ol yir elinde olana and düşer
Yer anın elinde kalur vesselâm
Müddeinin oldu ol yer ey püser
Müddeinin oldu ol yer vesselâm

Öyle olsa virdüğü akçasını
Dinle bu yer ısı bu kez ey püser
Ol yeri dava idüp benden alan
Alduğunu ver bana hem dahi
Bunun üzere iki tanık bulsa ger
Muteber olmaz bu tanıklar heman
Lîk böyle dava kılsa ol eger
Müddeinin mülküdür didik bu yer
Hem buna tanık bulursa ey ağa
Ger tanık bulmaz olursa ey ahi
Söyle kim and içe hem yani o yer
Pes nükûl eylemeyüp and içemezse ger
Müşteri yani kibayiden bikez
Darile dükkân dahi hem ey ahi
Söylekim mal ve kumaş at ve katır
Bu hanife kavil budur bigüman
Pes imameyn böyle kail oldular
Anın içün bir nice yerde taman
Pes imameyn kavil oldur ey ahi
Birisi anın nikâh oldu ahi
Bir dahi eyledi fey oldu tamam
Hem beşinci oldu istilâ dahi
Hem yedinci dahi oldu neseb
Bu hanife kavl budur bigüman
Avretile dava evledi birer
Avret inkâr eyleyüp didi yalan
Er tanık bulmaz ey ahi
Bir kişi avretini recî telâk
Addeti dahi bunun geçti meğer
Didikim addet içinde pes heman
Avret inkâr eyleyüp didi yalan
Er tanık bulmaz olursa ey ahi
Bir pişi bir dahi end içse benam
Kim cemâ itmiye her giz ol ana
Lîk kefaret virir ancak heman
Pes cemâ itmiye ger dört ay geçe
Lik bu dört ay içinde ol eğer
Her kaçankim geçse bu dört ay tamam
Dise bu dört ay içinde pes heman
Avret inker eyleyub didi yalan
Er tanık bulmaz olursa ey ahi
Hem dahi bir kişi bir kimsiye eğer
Sen kulumsun diyu dava etse hem
Müddei tanık bula bulmazsa ger
Bir dahi bir cariye hem ey ahi
Müddeiye verdi pes yeri ol
Ol satandan alamaz anla bunu
Bu satan kimseye iderse eger
Anın ol mülkü durur değil yalan
Sattığun çün mülkün olmadı ahi
Müddeinin mülküdür dise bu ger
Müşteri verdügin almaz bigüman
Kim ikrar eyledik dise meğer
Öyle olsa sen dahi aldığın vir
Ol tanıklar müteber olur reva
And düşer bunda satana hem dahi
Müddeinin mülkü değildir öder
Ol dahi alduğunu niye öder
Bunculayındır ne kim vardır dahi
Hüküm birdir kamunun bilgil ey yar
Bezlolur didi nükûl etmek heman
Kim nükûl ikrar olur didi bunler
Münkire and olmıya didi imam
Münkire and virir anlar hem dahi
Ric'at olmuştur birsi hem dahi
Hem dahi dördüncü ref oldu benam
Pes vela altıncı oldu bir dahi
Münkire ane vermek olmaz bunda hep
Pes imameyn kavl oldu end heman
Ben nikâhlandım seni didi meğer
Pes gerekkim er tanık bula heman
Avrete and virseler hem dahi
Boşadı hem şöyle düşeü bigüman
Şöyle dava eyledi bu kez bu er
Kim sana ben ric'at ettim olzaman
Pes gerektir er tanık bula heman
Avrete and yokdurur bunda dahi
Avretine şöyle kim dort ay tamam
Ger iderse . . . . ola ey ağa
Yani sakit oldu illâ bigüman
Bayın olur hem ol aveetten geçe
Fey iderse bayın olmaz ey püser
Sonra bu er dava kılsa ey imam
Pes ana fey ettim idi bigüman
Pek gerekdir er tanık bula heman
Avrete and yokdurur bunda dahi
Hem o mechulün neseb olşa meğer
Ol dahi inkâr iderse ey hakem
Münkire and vermek olmaz ey püser
Yani dava eylese ger oldahi

Dise mevlâ sana ey sahib kerem
Yanı ben ümmülveled oldum sana
Çünkü inksr etti mevlâ bigüman
Ger tanık bulmaz olursa oldahi
Bir kişı hem ola mechulün neseb
Bir kişiye didikim hem ey hümam
Ol kişi inkâr ider eder ana
Müddei tanık bula bunda dahi
Hem yedındi sureti oldu vela
Ol dahi ol bir kişi dahi heman
Ben sana mevlâyi âlayım diye
Yani azad eyleeim seni ey can
Müdeei tanık bulamazse eğer
Dahi mevlâyi mevalût ey ahi
Lîk avret söylekim bil'ittifak
And vireier and içmezse er
Ugruya and vireler içmezse ger
Kapı üçünüz arz kıldıSitti hem
Lîk bir kez arz kılmakda tamam
Avretine bir kişi didi meger
Bayın benden diyu ben and içer
Pes bir nidası gelür avret heman
Kadıya sen varmadın o gün tamam
Er ana inkâr ider ederki can
Yani şart bulunmadı boş olmadan
Müddei avret olur bunda ey can
Zira dava ider ol şartı talak
Ger tanıklar bulsa avret ey ahi
Her nekim bu bunculayın olsa heman
Şöylekim bir kişi dahi ey püser
Ger bugün döğmez olursam ben seni
Çünkü mevlâ dahi böyle and içer
Geldi kulu aynı dava eyledi
Şart bulundu yani azıd oldu uş
Yani bu dava ider şartı itak
Münkir oldu bunda mevla bigümann
Pes hakikat mana oldu mnteber

Senden oğlum oldu benim muhterem
Oğlum oldu davet ettin sen bana
Ol tanık bulsa gerekdir pes heman
Yokdurur and mevla sana ey ahi
Dava kıldı yani ol oldu neseb
Sen atrsın ben senin ağlun benam
Kim sen oğul olmadın her giz bana
Münkire and yokdur anla ey ahi
Bunda dahi dinle kim nice ola
Bir kimesneye didikim ey fılân
Böyle dava eyliye kaydın yiye
Kim benim dedi sana mevlâ heman
Münkire and yokdurur hem ey püser
Bunculayındır hemac pas oldahi
Kim erinden dava kılursa talak
Boşluğuna kadı anın hükmeder
Kat'iyet yok alduğun ancak odur
MüŞtehabdır anı itmek ol hakem
Ger nükûl aderşe hükmede imam
Ben bugün kadıya varmazsam eğer
Dinle bundan sonra kim ol gün geçer
Dava ider erine dir bigüman
Bayın oldum ben dahi us vesselâm
Kadıya vardım idi elgün heman
Kadıyr vardugumu sen bilmedin
Gerçe surette bu nefi olsa heman
Er ana inkâr ider bu fikir ile bak
Bu şehadet nefi olunmaz hemdahi
Nefine olmaz bu şahadet bigüman
Şart ider kuluna ider kim meger
Benden azad ol didi anla bunu
Dinle bundan sonra kim ol gün geçer
Döğmeden sen beni hem gün ol didi
Müddei oldu bu hakikatta hoş
Nitekim böyle idi şartı talak
Şart bulunmadı didi bunda heman
Nefi isbat olsun elfag ey püser

BAB

Bir kişi bir kişiden dava eyledi
Ol dahi senin degil benim dise
Şöyle kim kul olsa ya at himar
ikisi dahi tanık bulsa eger
Ger netacile olursa dava hem

Bu elindeki benim mülkümdür didi
Yani kavlini anın red eylese
Böyle dava eylese bunlar î - yar
Haricin tanıgı olur muteber
Zilyedin tanığı olur muhterem

Şöylekim yöndem togurdu diseler
Haricin tanığı lagv olur meğer
Yani şunun kim elindedir tavar
Avretini bir kişi boşasa eger
Er elinde mali olsa hem dahi
Dava kılsa avretin malini er
Hal kıldın sen bedel virdin anı
Gücile aldın didi avret ana
İkisi dahi tanık bulsa eger
Yani avret tanığı lagv oldu hem
Zira erdür müddei bunda heman
Gerçe avret dahi zahirde behem
Lîk münkirdir hakikadde tamam
Şöyle kim bir kişi hem dahi meger
Bu benim mülküm diyü dava eyledi
İkisi tanık bulsa behem
Muteberdir cayiz olur ey püser
Bu ana benzerki sahibü yed meger
Bu senin malındürür lîken hemen
Hem tanıklar bulsa ana olzaman
Yani sahibü yed tanığı dahi hem
Bir kişi bir kişiden dahi meger
Yani Çünkim satun aldı pes anı
Geldi bundan dava eyledi heman
Dirki bu elindeki at ey ger hemam
Ol dahi inkâr ider eder ana
Ol dahi kadı katında gör nider
Kadı hükmetti hem aldı atı ol
Bu dahi atı satandan pes heman
Yani ol atun bakasın hem dahi
Ol satanu dahi meger dava ider
Ol benüm yöndem dölidür dise hem
Müstahak hem müşteri bayi hem at
Kadı tanıkların anın kim işide
Çünkü kadı ana hüküm itti heman
Müşterise yine ani red eder
Müstahak hazır olıcak bu kekiz
Bu rivayette budur anla bunu
Yani bayi şimdi dava ittüğin
Kadı işitmez anı çün kim heman
Bir rivayette veliyken ey ahi
Kadı davasını anın işide
Yani kim müşteri hiç akçasını
Belki vara müstahakdan ol dahi
Sol elimden alduğun atu bigüman

Böyle dava kılsa yani kim bu ler
Zilyedin tanığı olur muteber
Pes anın tanığı yekrekdir î - yar
Şöyle kim ol avretin dahi meger
Malini avret talep kılsa ahi
Kim bana malini sen ey muteber
Bununçün boşadım hem ben seni
Kim bedel virmedim anı ben sana
Pes erin tanığı olur muteber
Çün erin tanığı olur muhterem
Avret inkâr eyler oldum hem zaman
Yani kim ikrahu dava kıldı hem
Kim bedel virmedi anı ey imam
Bir kişi elinde bir nesne eger
Ol dahindense satun aldım didi
Satun aldım diyenin tanığı hem
Haricin tanığı olmaz muteber
Müddei olan kişiye dise ger
Senden anı satun aldım bi günam
Bu dahi anculayındır pes heman
Anculayındır muteber ol negam
Kim bir atın satun aldı ey püser
Bir kişi dahi meger dinle bunu
Kadıya iletti anı olzaman
Kim benim mülkümdürür ol vesselâm
Varmıdır tanıkların getür bana
Kim tanıklar kötüdür isbat eder.
Müstahak olduğuna pes buldu yol
Virdügi akçasın ister bigüman
Ol satan kişiden ister ey ahi
Ben sana ol sattıgum atı ey püser
Ana tanıklar getürse pes ödem
Dördü bile hazur olursa onat
Yöndi dölidür diyu pes hükmede
Müstahak alduğu atı bi güman
Çünkü anun olmadı ya pes nider
Lîk hazur olmaz olursa bu kez
Dinlemez kadı anun davasını
Ol benim yöndüm dölidür didügin
Müstahak hazur degildir olzaman
Müstahak hem hazur olmazsa dahi
Dinliye tanıkların pes hükmede
Bayi - inden olmıya anla anı
Dava eyliye diye kim ey ahi
Anı satan kişi bana şol fılân

Kadı katında o dava eyledi
Ana tanıklar getürdü ol zaman
Ol tasdik iderse bil imam
Lîk inkâr ider olursa bu kez
Yani şunlar kimü netacile meger
Getüre anladı şimdi bir dahi
Müstahakdan yine atun pes heman
Lîk meger müşteri hazur ola
Şöyle kim bu gayri bir ola ger ol
Pes kitap hükmile hem neyliye
Yani şol kadı ye kim ol bigüman
Yani evvel şolki anı gördiler
Şolki mektubun eyliye kadı hem
Müstehakdan ala atı red ide
Lîk ayni baki kalamaza eger
Ger helâk olumuş olursa olzaman
Müstehak çün aynini red idemez
Zira evvel anın olduğu tamam
Şimdi zahir oldu kim evvel ahi
Müstehakın alduğu gasb ola
Müşteri bir dahi surette eger
Dise kim evvel bu atı ahi
Satun anı evvel ana bi günam
Bunu hem isbat iderise eğer
Aynile baki kılsa red ider
Bu dahi ancılayındır ey imam
Lîk müstehak kim anla olzaman
Hem satandan at bahasın oldahi
Müstehakdan dava iderse bu kez
Müstehak ol atı bundan almış uş
Öyle olsa müşterinin kavlini
Ziraki bu akçasın aldı tamam
Şımdiden sonra meher satan kişi
Kim bana sattun diye dava ide
Müstehakdan dava iderse reva
Ger tonukları olursa gerüre
Müstehak and içer ise ey ahi
Kim anın yöndi degüldür dölü ol
Lîk andu içmez olursa bigüman
Müddei davayı idicek hem dahi
Bu emanattir benim elimde hoş
Ya filân gayibü bana rehin eyledi
Ana tonuklar getürdü ol heman
Yani kadı müddeinin kavlini
Mülki mutlaku dava idecek bu hep

Kim o yöndem dölidür benim didi
Bana akçam hükmü olunmadı heman
Müşteriye vire atın vesselâm
Müşteri tanuk bula oldur kekiz
Müşteri üzere tanukluk virdiler
Kimü tanukluk vireler anla ahi
Kadı hükmü eyliye ala bigüman
Yani ol tanuğunu hazur kıla
Tanuk iletmeklige bulmaya yol
Vara onunla isbat eyliye
Kim tanıklar dinledi hem olzaman
Kim netacile tanukluk virdiler
Müstehakkı hazur eyliye behem
Müşteri hem atını ala gide
Müstehak elinde yani kim meger
Müstehakdan kiymetin alur heman
Kiymetini virse gerek ol kekiz
Hem ana hükm ittüği kadı benam
Batıl oldu yanlış almış hem dahi
Hükmü gasbın ödemekdir pes nola
Şöyle dava kılsa yani ol meger
Şol ben olduğum kişiye sen dahi
Şimdi benim didigin ana yalan
Kadı yine atı anahüküm ider
Ger helâk olmuş olur ise öder
İkisinin hükmü birdir vesselâm
Müşteriden atını aldı heman
Atı andan almış olsa ey ahi
İşid lemez davâsı olmaz kekiz
Aldı etın bir dahi akçasını hoş
Kadı ajnleme yiser her kez anı
Bu aradan çıkdı anla vesselâm
Dava iderse ol ider bu işi
Yahut yöndem dölidür derse nide
Yani davası bunun olmaz hata
Yogise pek müstehaka and vire
Kim anı satmadı ana hem dahi
Atını pes almağa bulmadi yol
Atını ol dahi alır pes hemen
Müddeialeyh didi ey ahi
Ücrete aldum ya ariyettir uş
Yahut basb ittüm diyu ben söylodi
Mündefi oldu husumet bigüman
Dinlemey şimden giru anla anı
Müddei zikretmiye yani sebeb

Müddei lîk dir olursa eger
Yahut gasb ittün diyu dava eyledi
Davasın dinliye anın kadı hoş
Müddei yani tanuk bulsa eger
Lîd benden gasb olundu dise ger
Bir kişi bir kişiden dava eyledi
Ol dahi inkâr ider eder yalan
Müdddeiden kadı isbat istese
Kadı hasmına anın and virse ger
Sonra bu müddei tanuk bülsa ger
Kadı tanukları dimiş işide
Zira olur müddei satmuş ola
Anunçün tanuğum yoktur dimiş
Hem Muhammet kayli budur eyahi
Bir rivayette dahi dimiş imam
Zira tanık yok dıdi evvel heman
Öyle olsa ol tanukları ey püser
Müddeiden tanuk istese benam
Tonugum var bu şehirde hazır uş
Yani hasmın andını kılsa talep
Kadı hem and virmiye ana heman
Belki tanukların ihzar ide hem
Hem imameyn kavli budur bigüman
Gerçe hazır tanuğum vardır didi
Hem tanuk dahi bunun gibi eger
Sonra tanukluk virirse hem dahi
Zıra tanukluğunu bu dahi hem
İki kişi ger tanukluk virseler
Didiler bu kişi işbu kavlini
Hal budur bu kavil dahi mevlâ behem
Bu hanife kavli budur bigünnan
Dava itmez çünkü kul yani tamam
Lîk işid imameyn kavil uş
Ol tanuklar muteberdir didiler
Lîk karavaş olursa ey püser
Şol kişi şol karavaşını tamam
Gerçe inkâr itse bunlar ey ahi
Hem tanuklar bunda olur muteber
Lîk ancak kavilde olur ihtilâf
Bir kişi bir pare yiri bir zaman
Yahut bağ ve bağçe ya dar olsa ger
Bir kişi dahi görür anı tamam
Lîk dava itmedi her giz ahi
Sonra geldi oğlu anun ey püser
Pes anın sözün işitmiyeler

Sen bunu benden uğurladın meger
Yahut benden bu uğurlattı didi
Mündefi ola husumeti bunda us
Zilyed üzere dava olur muteber
Bunda hem davası olmaz muteber
Sana kul sattum bin akçam var didi
Ne kul aldum ne hud borcum var heman
Ol dahi ger tanuğum yokdur dise
Kat'olunsa ol husumet hem meğer
Ben hanife bir rivayette meger
Yeni gine tanugile hüküm ide
Ana tanukları unutmuş ola
Sonra varın anlamuş kaydın bumuş
Buhculayın didi yani ol dahi
İşidilmez tanığı yani tamam
Pes tanuklarına dimiştir yalan
Red olunur her giz olmaz muteber
Ol dahi kadıya dursa ey imam
Lîk and içsün bu hasmum dise hoş
Tanığım vardır dirken bu sebeb
Bu hanife kavlidir bu bigüman
And vireler aciz olsa pes o dem
And vire hem kadı ana olzaman
Hakkıdır and dahi şimdi istedi
Pes buna tanuğum degülüm dise ger
Bu dahi cayizdir olur ey ahi
Kim unutmuş şimdi andı ey hakem
Bir kişinin kavli içün kim meğer
Kim azad eyledi ki anla bunu
Söyle kim inkâr ider olsa behem
Ol tanuklar muteber olmaz ey can
Pes kabul itmez tanukları imam
Ger o kul dava dahi itmezse hoş
Bunda bunlar dava şart ittiler
İki kişi ger tanukluk virseler
Kim azad itti didiler ey imam
İttifak eyler imamlar hem dahi
Karavaş dava dahi itmezse ger
Her birinin kavlini bilmek kez
Kim tasarruf etti anı bi günan
Bu dahi ol yir gibidir ey püser
Kim tasarruf ider anı subhu şam
Oldu gitti ol gören kişi dahi
Bu atamındır diyu dava ider
Sözüne hem itibar itmiyeler

Çünkü atası diriyken heman
Zahir ol kim yer anın degil meger
Bu sebebden sözün işitmiyeler
Bunculayn bu kişi dahi meger
Bir kimesneye anı satsa heman
Akrabasından anın bazı dahi
Sakit olsalar bu ger denimeseler
Bunların her birinin sonra dahi
Yani dirlerse ki bu yir ya dar
Bunların davasın işitmiyeler
Çünkü bey'oldugunu anlar heman
Bu sebebden sözün işitmiy ler
Zahir ol kim bunların degildir ol
Bir kişiden bir kişi hem ey ahi
Bu halayik satanun avreti ger
Müşteriye dirki bunu ben heman
Buna tanuk bulur ise ey ahi
Lîk bunun tanuğu almazsa ger
Dirki benden önden olduğunu sen
Bir kişi bir kişiden dava ider
Ol dahi inkâr ider eder ana
Belki hürrülaslım evvelden ben uş
Hürrülaslım diyenin tanığı hem
Lîk vakî oldı hur olmaklığa
Pes bunun tanukların işideler
Bir kişi bir kul satun alsa meger
Dirse kim bu kulu sen bana ahi
Anı azad eylemişsin o:zaman
Buna tanuk bulur ise ol eger
Yani bey'i bunların fesh oliser
Hem kul azadu oliser dürür bigüman
Bir kişi bir cariye satsa meger
Bu halayıkı kim sana sattum ben uş
Anı azad eylemişem ey ahi
Yani ol menkûha olmuşdur bana
Gerçe böyle dava kıldı o heman
Yani onun kavlini işitmiyeler
Lîk atikin dava kılsa yalnız
Yani bayi dava kılsa dise ger
Anı azad itmişem ben eyahi
Buna tanuklar bulursa ol eger
Yani b:y'i bunların fesh oluser
Hem halayık azad ola bi güman
İki kişi bir kişiden kim meger
Yani bizimdir didi ikisi dahi
İkisi dahi tanuk bulsa heman

Anı dava eylemedi olzaman
Ya ana bağışlamışdır ey püser
Sözüne göre amel itmiyeler
Evlerin bir kimsiye dahi meger
Avreti ya oğlu anın olzaman
Huzur ola bunda anlar ey ahi
Hiç taarruz kimseye kılmasalar
Dava iderse ki anla ey ahi
Mülkümüzdür didiler bizim î yar
Sözlerine göre iş itmiyeler
Dava eylemedi bunlar olzaman
Yani ana itibar itmiyeler
Sakit olduklarına bu oldu yol
Bir halayık satun aldı hem dahi
Ol halayığı gelür dava ider
Senden önden satun a'dım bigüman
Ol halayık bunun ola hem dahi
Müşteri bilmedüğine and içer
And içeyim bilmezem hiç anı ben
Sen benim yani kulumsun dise ger
Dirki her giz kul olmadım ben sana
Ol dahi bir dahi bildirelerki hoş
Müteber olur ki anla ey hakem
Müddei bu kez bu oldu ey ağa
Hürrülasıl olduğuna hükmedeler
Bayiinden sonra dava kılsa ger
Kim henüz satmaz önden hem dahi
Pes bana azadlu sattın bigüman
Ol tanuklar dahi olur müteber
Müşteri virdüğini hem alıser
Hükm olunur atikine anın heman
Müşteriden sonra dava kılsa ger
Dise kim katmazdan önden dahi hoş
Kim nikâh itmişem ana hem dahi
Pes bu bizim bey'imiz olmaz reva
Lik bu cayiz değildir bi güman
Kavline göre iş itmiyeler
Dinlenür davası bu kez olur uz
Kim sana satmazdan önden ey püser
Ben sana azadlu sattum hem dahi
Hem tanuklar dahi olur muteber
Müşteri virdüğini hem alıser
Hüküm oluna atikine anın heman
Yani kim bir nesneye dava ider
Ol dahi inkâr iderse ey ahi
İkisine hüküm olunur bi güman

Müşterek olur ikisi anda hem
Lîk iki kişi dava kılsa ger
Kim nikâhın dava kıldılar heman
Ol tanuklar cayiz olmaz ey ahi
İkisinin dahi olmaz ey ağa
Kim meger tasdikide birin heman
Ger muvakkat dava kılsalar bu kez
Kim nikâh ettüğinin vaktun dise
Şöyle kim bir aya dise biri heman
Kangısı esbak olursa ey püser
Hem tanuk doğurmadan bunlar bu ger
Anı tastik itti ikrar eyledi
Kadı hükmetti ana avratlı ga
Hem nikâh üzere tanklar buldu uş
Şimdi avret pes bunun olsa gerek
Bir kişi dahi meger dava ider
Ben seni çiftletmişem didi heman
Müddei tanuk bulur ise eger
Yine bundan sonra bir kişi dahi
Hem tanuklar bulsa ana bigüman
Zira evvel kadı hükmett ana
Her kaçan kim bayi ile müşteri
Müşteri beş yüze dir bayi bin dise
Yani tanuklar tanukluk virse ger
Pes gerek bayi bin akçayi tamam
Ya bey, kadrinde olsa ihtilâf
Müşteri dürür yani beş yüz akçeye
Bayi inkâr iderse ey ahi
Yani tanuklar tanukluk dirseler
Müşteri alur pes andan iki at
Şol müsbet alan ziyade kıldı uş
Ol semende ol bay'de adtuğun
İkisi bir halde dava kılsager
Bay'yi ider bir atı bin akçeye
Müşteri ider sekiz yüze tamam
İkisi dahi tanuk (....) ger
Müşteri vire bin akçayı ey can
Çün ziyade müsbet oldu her biri
Bir degirmenin meger kim nısfını
Yani bir kimsiye ider ey ahi
Nısfı mülkümdür didi mutlak heman
Sonra dönse ol degirmenin tamam
Yani mülkümdür der ise kamusu
Zira evvel nısfın andı ol zaman
Bu tenakusdur dimişler bazılar
Bir kişi bir kul satun alsa ahi

İkisinin mülkü olur ol negam
Şöyle kim bu avretin yani meger
Hem tanuklar buldu anlar olzaman
Hiç birinin avreti olmaz dahi
Zira bunda iştirak olmaz reva
Pes anın ola o avret bi güman
Her biri yani buların hem kekiz
Her biri bir vakti tayin eylese
İki ay dise birisi olzaman
Pes anın tanığı olur muteber
Birinin kulunu avret meger
Bu nikâh itti bana evvel didi
Kim bu kez ol birisi hem ey ağa
Anı ol du bu kez o avret ne hoş
Zira ikrardan tanuklar yekrek
Şöyle kim bir avrete ider meger
Ol dahi inkâr ider eder yalan
Kadı avretliğe anı hükmeder
Bunculayın dava kılsa ey ahi
Ol tanuklar muteber olmaz heman
Ayruk ol bozulmıya hiç ey ağa
İhtilâf itse semende hei biri
Müddeasın bayi isbat eylese
Kim semen bindir diseler ey püser
Müşteriden aliser dir vesselâm
Müşteri isbat iderse bi hilâf
İşbu atını aldum iki diye
Müşteri isbat iderse hem dahi
İki at alduğuna beş yüze ger
Beş yüz akçayı virir ana onat
her biri hakkını artık ala hoş
Anla bayi müşteri ne olduğun
Hem semende hem bey'de ey püser
Sen sattım sen dahi aldın diye
İşbu iki atın aldım ey hümam
Kamunun tanığı olur muteber
Hem iki at ala bayı'eden heman
Pes ziyade ala bayi müşteri
Bir kişi dava ider ister anı
Şol elindeki degirmenin dahi
Baki nısfın anmadı hem bi güman
Kamusun dava iderse ey imam
Müsammâ olmaz şimdi anın davası
Nısfı senin dimiş oldu heman
Anınçün müsemmâ olmaz didiler
Anı bir kimseye satsa ol dahi

Bu alan elinde iken kul meğer
Oldükten sonra ol kulun heman
Şöyle kim dişleri anın yok ola
Pes rücü eyler anın noksanını
Bu dahi alduğu kimseden heman
Bayi'nden müşteri çün ey imam
Bayi'inden bu dahi hem bi güman
Yani alduğu kişiden bu dahi
Bir kişi münkalü muhavvel alsa ger
Anı satmaklık dürst olmaz i yar
Anı kabz eylemeden satmak reva
Şöyle kim bir darı yahut bir dükkân
Gerçe kabz itmedün ise dahi hem
Nakil olunur nesneler olsa eger
Şöyle kim kul ya karavaş ey ahi
Bir mekil kile ile olsa işid
Yani satsa odanı bir dahi
Ölçmeyince anı satmıya
Şöyle kim on kile buğdayı meger
Ölçdüğünden sonra yine bigünan
Ölçmeyince ol kişi anı tamam
Pes kilelik senin kifayet itmiye
Bir mekil kile ile satsan dahi
Anı yemeklik ya satmaklık ana
Pes eger bir dahi ol ölçse tamam
Çün hadisin zahiri budur heman
Bazılar dimişki bir ölçmek yeter
Müşteri bir dahi anı yine hem
Dartalar nesne dahi olsa heman
Şöyle kim bir kişiye kassab dahi
Andan alan kişi anı bir dahi
Bazılar lâkin dimiştir ey püser
Müşteri Katında Çün dartdi anı
Hem pazardan buğday arpa un alan
Adet oldur bu kez ölçer ey ahi
Ol anı yimek satmak olur tamam
Bir kişi tulkuğile yağ alsa ger
y hut içindeki un olsa dahi
Kabz ide anı dahi tmezse hem
Müstehak Çıksa anı alsa heman
Müşteri olur muhayyer ey dede
Hem anı dahi olur a ol meger
Belki tulkuğ olur ise ger bu kez
İki kab içinde buğday dahi hem
Müstehak Çıksa birine nagehan
Müşteri kabz itmemiş olsa ahi
Diler ise yani ol birin ala
Müşteri Kabz itmiş olsa ger
Çünkü kabz itti ikisin dahi hem
Ol birini red idemez bi güman

Kim ecel irse helâk olsa eger
Aybı zahir oldu anın olzaman
Yahut parmakları ikin çok ola
Bayı'inden alı'ser yani anı
Kim imameyn neder dinle dahi
Kim rücû eyledi noksanın tamam
Kim rücû eyliye noksanın heman
Pes rücû eyliye noksanın ahi
Kabz kılmadan anı sattı meger
Dinle imdî nicedir bey'i akar
Zira nadirdi helâk olmak ana
Satun aldın hem yine sattın heman
Bunda cayizdir velîken ey dedem
Bey' olmadan ol olmaz muteber
Ya mevaşi ya metâ olsa dahi
Ölçse veya kılsa bey'ini cedid
Senden alan müşteri anı dahi
Gayiz olmaz dahi öyle itmiye
Bir kişiden satın aldın ey püser
Bir kişiye kile ile sattın heman
Ola satmak hem yimek ana haram
Ol dahi kile itmeyince satmıya
Müşteri katında ölçmek ey ahi
Kim haram olur ki anla ey ağa
Yimek ve satmak bukez olmaz haram
Pes iki sâ oldu bunda bi güman
Şolki bayi ölçdü virdi ey püser
Ölçmez ise dahi olur ey dedem
Hüküm anın dahi oldur hem çinan
Et satar katında dutar hem dahi
Dadmayınca yimiye anla ahi
Anı evvel kasab dartdugu yeter
Ala yine müşteri anla bunu
Müştari katında bayı sen heman
Müşteri ölçmezse anı bir dahi
Yani ol nesne ana olmaz haram
Tulkuğ içinde ya bal olsa meger
Yahut ol buğday olursa ey ahi
Sonra anın bazına ger ey dedem
Bakı kalan bazısında bi gümem
Diler ise ala yahut terk ide
pes semenden hissesin ol alı -ser
Yağ dahi ancılayın olsa kekiz
Un dahi ancılayın hem ey dedem
Müstehak hem anı alsa bi güman
Pes muhayyer olı-ser bunda dahi
Dilemezse bayı elin'e kaja
Pes muhayyer olmayı -ser ol meger
Müstehak çıktı birine ey dedem
Pes semenden hissesin ala heman

Halkevi Köycüler Şubesi Neşriyatından :

1 — Köy kitabı — Yazan : İlbay Salim Gündoğan

Halkevi Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi neşriyatından:

1 — Öz Türkçe adlar — Derleyenler : Abdi Ağabey oğlu, Şevki Işıkman
2 — Çepniler (Balıkesirde) — Yazan : Çağış kamunu kamunbayı H. Akay
3 — Balıkesir inanmaları — derleleyen : Öğretmen Osma Balkır

Kaynak Neşriyatından :

1 — Kaynağın 1-12 Sayısı Birinci cilt
2 — » 13.24 » İkinci »
3 — Balıkesirde Bağcılık — Yazan : Kepsütlü oğlu Halil İbrahim

---

Türkiye Genel Kimyagerler Kurumu Dergisi

Türkçeden başka Almanca, Fransızca, İngilizce yazıları ile beynelmilel bir ilim alemine hitap eden ve Türkiyemizde yapılan kimya çalışmalarının dünyaya yazmıya hizmet eden bu derginin ikinci cildinin ikinci sayısı, kimyagerlerden başka, kimya ilminin tatbiki sahalarından olan hekimlik, Eczacılık, Baytarlık, Ziraatcılığa alâkadar derece bir zenginlikle çalışmıştır.

İçindeki birçok ecnebi yazılarının hulâsalarından başka, yurdumuzda yapılan etütler ve bu arada havza kaplıcaları suları ile unlarımız üzerindeki yazılar ve araştırmalar göze çarpmaktadır.

On buçuk forma kalınlığında olmasına rağmen bu sayısının da fiatı yalnız elli kuruş olan derginin adresi: Ankara, Postakutusu 50 dir.

Sayısı 15 kuruştur